Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Vhled do vývoje speciálního odborného školství a jeho konstituování v Odborném učilišti a Praktické škole v Sadské

bakalářská práce

Autor: Ludmila Dvořáková
Studijní program: Speciální pedagogika
Vedoucí práce: doc. PhDr. Boris Titzl, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Hradec Králové 2024

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: **Ludmila Dvořáková**

Studium: P21P0722

Studijní program: B0111A190019 Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Název bakalářské práce: **Vhled do vývoje speciálního odborného školství a jeho konstituování v Odborném učilišti a Praktické škole v Sadské**

Název bakalářské práce AJ: An insight into the development of special vocational education and its constitution in the Vocational school and Practical school Sadská

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat vznikem, provozem a příčinami zániku Odborného učiliště a praktické školy v Sadské a to v souvislostech s vývojem speciálního odborného školství u nás. Ve své práci se budu věnovat také významu Sadské v politických a kulturních dějinách našeho státu. Výsledkem mého zkoumání bude i prokázat smysl tohoto typu speciálního školství pro současnou dobu. Získané poznatky bude možno využít i pro informaci místní samosprávy a pro seznámení žáků 8. a 9. třídy zdejší školy s tímto segmentem odborného školství.

Druhý český sjezd pro péči o slabomyslné a školství pomocné dne 29. a 30. září 1911 v Brně. Stálý výbor sjezdový, Praha, 1912.

JELÍNEK, Vojtěch. Sadská: Popis dějepisný, místopisný a statistický. 1912.

PRŮCHA, Jan. Odborné školství a odborné vzdělávání: fungování systému, problémy praxe a výzkum. Praha, 2019. ISBN 978-80-7598-158-5.

SOMMER, František. Dějiny Sadské: stručný průvodce historií města. 1993.

Obecní kronika Sadské

Zadávající pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Boris Titzl, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.12.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *„Vhled do vývoje speciálního odborného školství a jeho konstituování v Odborném učilišti a Praktické škole v Sadské“* vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu doc. PhDr. Borisovi Titzlovi, Ph.D. za odborné vedení a za všechny jeho přínosné, cenné rady, které mi napomohly ke zdárnému dokončení práce a především chci poděkovat za jeho trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat bývalému řediteli Ing. Josefu Selingerovi, který si na mne udělal čas a probral se mnou celý chod učiliště. Také bych chtěla poděkovat panu PhDr. Pavlu Fojtíkovi a panu Jiřímu Novákovi za poskytnuté fotografie a doplnění informací o škole. Na závěr bych chtěla poděkovat také mé rodině a přátelům za trpělivost a podporu, kterou mi poskytli po celou dobu studia.

Anotace

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. *Vhled do vývoje speciálního odborného školství a jeho konstituování v Odborném učilišti a Praktické škole v Sadské*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 59 s. Bakalářská závěrečná práce.

Bakalářská práce se bude zabývat vznikem, provozem a příčinami zániku Odborného učiliště a praktické školy v Sadské, a to v souvislostech s vývojem speciálního odborného školství u nás. Ve své práci se budu věnovat také významu Sadské v politických a kulturních dějinách našeho státu. Výsledkem mého zkoumání bude i prokázat smysl tohoto typu speciálního školství pro současnou dobu. Získané poznatky bude možno využít i pro informaci místní samosprávy a pro seznámení žáků 8. a 9. třídy zdejší školy s tímto segmentem odborného školství.

Klíčová slova: Odborné učiliště a Praktická škola Sadská, vzdělávání, historie, speciální odborné školství

Annotation

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila. *An insight into the development of special vocational education and its constitution in the Vocational school and Practical school Sadská.* Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 59 pp. Bachelor's Degree Thesis.

The bachelor thesis will focus on the establishment, operation, and causes of the closure of the Vocational School and Practical School in Sadská, in the context of the development of special vocational education in our country. In my work, I will also address the significance of Sadská in the political and cultural history of our state. The outcome of my research will also aim to demonstrate the relevance of this type of special education for the present time. The acquired knowledge can be used to inform the local government and to familiarize students in the 8th and 9th grades of the local school with this segment of vocational education.

Keywords: Vocational School and Practical School Sadská, education, history, special vocational education

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod ... 10

1 Odborné vzdělávání ... 12

1.1 Učňovské školství ... 12

1.1.1 Počátky učňovského vzdělávání ... 13

1.2 Vznik soustavy odborného školství ... 14

1.3 Vývoj soustavy odborného školství ... 15

1.4 Sjezdy pro péči o slabomyslné, školství a příprava pro život slabomyslných . 16

1.4.1 První sjezd ... 17

1.4.2 Druhý sjezd ... 18

1.4.3 Třetí sjezd ... 19

1.5 Učňovské vzdělávání a první světová válka ... 20

1.6 Učňovské vzdělávání za druhé světová války a po ní ... 21

1.7 Učňovské vzdělávání v druhé polovině 20. století ... 21

1.8 Vzdělávací nabídka v odborném školství koncem 20. století ... 22

2 Odborné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v současnosti .. 24

2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami ... 24

2.2 Klasifikace odborných středních škol ... 24

2.2.1 Klasifikace kmenových oborů vzdělávání ... 25

2.2.2 Praktická škola (kat. C) ... 25

2.2.3 Střední odborné vzdělávání – bez výučního listu a maturity (kat. J) ... 25

2.2.4 Středoškolské odborné vzdělávání – s výučním listem (kat. E+H) ... 25

2.2.5 Středoškolské vzdělání – s maturitou a odborným výcvikem (kat. L0/O) 26

2.2.6 Střední odborné vzdělávání s maturitou (kat. M) ... 26

2.2.7 Střední odborné vzdělávání s maturitou – konzervatoře (kat. K) ... 27

3 Město Sadská ... 28

3.1 Lázeňství v Sadské 29
3.1.1 Městské lázně 29
3.1.2 Lázně v Bořích 29
3.2 Školství v Sadské 32
4 Zvláštní učňovská škola s domovem mládeže 33
4.1 Vývoj Odborného učiliště v Sadské 34
4.2 Stavební úpravy školy 39
4.3 Vývoj nabízených oborů 40
5 Zánik školy v Sadské 42
6 Aktuální možnosti v okolí 43
6.1 Praktická škola Nymburk 43
6.2 Střední odborné učiliště Nymburk 44
6.3 Praktická škola a Základní škola Lysá nad Labem 44
6.4 Základní škola a Praktická škola Český Brod 45
6.5 Další možnosti vzdělávání na středních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami 45
7 Popularita učňovských oborů v Sadské 47
Závěr 48
Bibliografie 50
Internetové zdroje 51
Archivní a jiné prameny 53
Použité zákony a vyhlášky 53
Seznam příloh 54
Přílohy 55

Úvod

Cílem této práce je na základě studia archivních pramenů, odborné literatury a výpovědí bývalých pracovníků podat ucelený pohled na historii Odborného učiliště a Praktické školy v Sadské. Práce není striktně rozdělená na teoretickou a praktickou část, jelikož pomyslnou praktickou částí je samotné zkoumání vzniku, vývoje i zániku školy. V práci ani nelze oddělit teorii od praktické části, jelikož se zde jedná o kontinuální vývoj školství v dobových kontextech.

Moji prvotní myšlenkou bylo sepsat historický vývoj speciální odborné školy, neboť toto téma ještě nebylo zpracováno do uceleného celku a pamětníků či bývalých zaměstnanců bohužel ubývá. Nedostatek literárních pramenů byl bohužel velkou brzdou v mé práci, jelikož ani ve Státním okresním archivu nebylo k dispozici tolik materiálů, kolik bych si představovala (přesněji zde byly k dispozici pouze třídní katalogy a třídní knihy, podle kterých jsem mohla alespoň popsat vývoj nabízených oborů). Literární prameny zaměřené na obecný vývoj učňovského školství jsou na trhu velkým problémem, hlavně co se současnosti týče. Proto jsem byla nucena používat starších zdrojů. Z povahy práce, která je historicko – teoretická, však vyplývá, že novější zdroje nejsou potřeba, jelikož práce vypráví převážně o historii. Od bývalých zaměstnanců jsem věděla, že se na škole psala kronika, nicméně dohledat se ji bohužel nepodařilo. Využila jsem alespoň obecní kroniky, nicméně zde se zápisy týkající se odborné školy také šetřilo.

Konstituování speciálního odborného školství v Sadské jsem chtěla zasadit do kontextu vývoje tohoto typu školství u nás, aby měl čtenář kompletní povědomí o odborném školství, rozhodla jsem se v první části práce tedy přiblížit tento segment a jeho vývoj v českých zemích od dob cechovního zřízení po současnost. Snažila jsem se zde ukázat, jak se odborné školství utvářelo a s jakými peripetiemi se muselo potýkat.

Aby byla práce kompletní i pro čtenáře ze širšího okolí, doplnila jsem také základní informace o městě Sadské, které lépe napoví kontextu a důležitosti města pro mnoho oblastí.

Pro vypracování samotné historie školy jsem používala hlavně orálních zdrojů, k vypracování jsem využívala pomoci bývalého ředitele a bývalého učitele pánů Ing. Josefa Selingera a Jiřího Nováka, kteří mi popisovali jejich zkušenosti a zážitky tak,

jak oni si učiliště a život na něm pamatují, což bylo z mého pohledu přínosnější než formality a pouhá fakta, které by snesl papír. Klasických písemných zdrojů jsem k tématu historie odborného školství nenalezla mnoho, i přesto věřím, že je práce fakticky správně a nedostatek literárních zdrojů je nahrazen vyprávěním z praxe.

Druhotným cílem práce bylo také seznámení žáků, jichž se studium na střední škole týká, s tímto segmentem odborného školství. Tento cíl nicméně nemohl být naplněn, původním záměrem bylo, že budu moci využít výsledků dotazování přímo žáků zdejší základní školy. Dotazování mělo být zaměřeno na zjištění jejich názorů na hodnotu učňovského vzdělávání připravujícího na řemeslné profese. Nicméně toto šetření mi nebylo umožněno – vysvětleno to bylo tím, že se škole takový segment nehodí do plánu. Bylo tedy znemožněno zjistit, na kolik jsou dělnické profese u této generace oceňovány. Nemohla jsem se také dozvědět, jakým směrem vedou žáky jejich rodiče. Jelikož ani vedoucí nepředpokládal nezdar, nemohl tímto být naplněn dílčí cíl práce a nedošlo ke zjištění, zdali jsou vůbec tyto obory ve školách nabízeny.

Zaměřila jsem se tedy alespoň na aktuální situaci speciálního odborného školství v okrese, snažila jsem se popsat možnosti, které jsou mentálně postiženým žákům, kteří chtějí být vzděláváni nabízeny v rámci pokračovacího školství.

Pro toto téma jsem se rozhodla i z důvodu osobního zájmu. Bydlím celý život pár set metrů od bývalého učiliště a nikdy jsem se o něj blíže nezajímala. Sama jsem se tedy chtěla dozvědět, jaké příběhy se skrývaly za ploty, kolem nichž každý den chodím. Na učilišti dlouhou dobu pracovala i má babička, kterou jsem bohužel neměla šanci poznat a na stavbě areálu se podílel můj dědeček, se kterým jsem tuto práci konzultovala, nicméně bohužel se nedožil jejího dokončení. V mém okolí se nachází mnoho lidí, kteří jsou se školou spjatí, a všichni byli nadšeni mým zájmem o školu.

1 Odborné vzdělávání

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.“

- Jan Amos Komenský

Už Jan Amos Komenský prosazoval myšlenku, že na vzdělání má nárok kdokoliv bez ohledu na věk, pohlaví či rozumové schopnosti. Všem bez rozdílu by se mělo dostat patřičného vzdělání, aby mohli život prožít důstojně a naplno. (*Komenský, 1948*)

Odborné vzdělávání je základní forma přípravy na povolání v dělnických profesích zahrnující přípravu učňů, která mladým lidem dává uznávanou profesní kvalifikaci. (*Palán* dle *Průchy, 2019, s.11*)

Průcha (*2019, s.11*) také zmiňuje definici dle *Mužíka*, který definuje odborné vzdělávání jako formování specifických vědomostí, znalostí, dovedností a způsobu chování a jednání vztahující se přímo k určité profesi či pracovní pozici. Odborné vzdělávání tvoří jednotu formalizované složky (vzdělávání v podniku) a neformalizované složky (profesní praxe a samoučení).

Prioritním účelem odborného vzdělávání je teoretická a praktická příprava na výkon práce. Realizuje se na základě vzdělávacích programů umožňujících dosahovat různé úrovně odborného vzdělání s odpovídajícími kvalifikacemi. (*Průcha, 2019, s.12*)

1.1 Učňovské školství

Učňovským školstvím rozumíme soubor školských zařízení, v nichž se realizuje příprava na výkon kvalifikovaných dělnických povolání. Tato příprava probíhá podle schválených pedagogických dokumentů s cílem naplnit požadavky stanovené profilem absolventa daného oboru. Praktická příprava tvořila a dosud tvoří základ celkové výchovy učňů. Při pohledu do historie učňovského školství, musíme ale konstatovat, že po většinu období nemělo získávání praktických dovedností charakter vyučovacího předmětu – odborného výcviku, jak ho známe dnes, učni byli v učení spíše pro jejich pány, než pro získávání zkušeností a nabývání vědomostí. (*Čadílek, 2001, s.4*)

1.1.1 Počátky učňovského vzdělávání

Počátky institucionálního odborného vzdělávání můžeme vidět již v přípravě učňů a tovaryšů v rámci cechovního zřízení v době mezi 14. a 18. stoletím. Hlavní obsahovou složku výchovy učňů ve středověku bylo získání takových pracovních dovedností, které byly nezbytné k provozování řemesla. Praktická příprava probíhala vesměs individuálně v dílně cechovního mistra. Učeň se učil řemeslu odhlížením a musel u mistra vykonávat řadu prací, které neměly s vlastní přípravou nic společného. Výsledky výchovy učňů závisely plně na mistrově odbornosti, na jeho schopnostech učit učně, ale také na předpokladech a schopnostech učedníků. Teoretickou přípravu učňů k povolání středověk neznal. V období středověké cechovní malovýroby se způsobilost k samostatnému vykonávání řemesla prokazovala tzv. tovaryšskou zkouškou, z učedníka se stává tovaryš (vyučený řemeslník). (*Čadílek, 2001, s.4*)

V průběhu 18. století byla pravomoc cechů ze strany úřadů omezována a s tím také byla oslabována úloha cechů pro přípravu kvalifikovaných řemeslníků. Ovšem z důvodu vznikající a rozmáhající se manufakturní a průmyslové výroby rostla potřeba přípravy kvalifikovaných dělníků, a tak od poloviny 18. století začalo docházet k zakládání prvních odborných škol. Nejdříve se zakládaly školy tkalcovské a přádelnické. (*Průcha, 2019, s.30*)

Úplně prvním pokusem jiného typu odborného učňovského vzdělávání byla přádelnická škola založena roku 1755 v Potštejně hrabětem J. L. Chamaré pro tamější manufakturu. Byl to třítýdenní intenzivní kurz manuálního výcviku, kde se učilo vždy po 2 švadlenách ze 7 přádelnických obvodů. Přadleny se učily kvalitně zpracovávat přízi. Na základě toho bylo patentem nařízeno zřízení čtyřtýdenní prádelnické školy ve všech královských městech. Města poskytovala budovy, stát se zavazoval přispívat na plat učitele a stravné žáků. Necelý rok po tomto patentu vyšlo nařízení, podle něhož měly být zakládány také školy tkalcovské podle stejných zásad. (*Černohorský, 1973, s.14*)

Tyto školy byly v 60. letech zakládány ve většině královských měst Čech a Moravy. I když je lze pokládat za první institucionální zařízení pro profesní přípravu učňů vůbec, měly charakter čtyřtýdenních výcvikových kurzů. Byly do nich přijímány chudé děti, sirotci, i děti řemeslníků, a to ve věku od 7 do 15 let. V těchto zařízeních se setkáváme s prvními základy odborné teorie. Byly zaměřeny na předení vlny, lnu,

konopí, bavlny a tkaní látek. Co se vzdělávání 7letých učňů týče, zdroj zde neuvádí více podrobností. (*Vintr, 1998, s.7*)

Pronikání prvků manufakturní i průmyslové výroby vedlo ke zvyšování nároků na pracovní síly, což vyžadovalo alespoň elementární teoretické vzdělání učňů. S tím mělo pomoci zavedení opakovacích triviálních škol po školské tereziánské reformě roku 1774. Zde se vždy v neděli opakovalo trivium, tedy čtení, psaní, počítání. Se vznikem triviálních škol hovoříme o počátcích učňovského školství. Vzdělání zde ale bylo velmi primitivní a již koncem 18. století se jevilo jako nedostatečné. (*Pavelková, 2012, s.21*)

Mezi významné pokusy této doby o zlepšení školského systému lze počítat návrhy Ferdinanda Kindermanna (1740–1801), který se od roku 1770 nejvíce podílel na zavádění nového typu učebního zařízení, tzv. industriální, tedy průmyslové školy, jako součást všeobecného vzdělávání. Programem těchto škol byla výuka mládeže základním zručnostem, které bylo potřeba v té době znát, jako předení, šití, pletení, práce se dřevem, ovocnářství, včelařství či hedvábnictví. Základem filozofie jeho učení bylo rozšíření triviálního vzdělání o praktickou výuku již od obecných škol. V roce 1780 byl na Kindermannův návrh vydán výnos, který doporučoval industriální vyučování na všech obecných školách. V celé zemi se tak začínají zakládat školní dílny, v roce 1790 bylo zhruba 25 % škol industriálního typu. Vzhledem k nedostatku hmotného a odborného zajištění však tento typ škol na přelomu století zaniká. (*Vintr, 1998, s.7*)

S rozvojem tovární výroby počátkem 19. století se začaly objevovat pokusy o nalezení nového pojetí vzdělávání učňů, které by lépe odpovídalo požadavkům výroby. Od 30. let 19. století se zásluhou pokrokové části české šlechty a vznikající české buržoazie začalo vyjasňovat postupně pro vzdělávání učňů nové pojetí, a to pokračovací školy. To navazovalo na vydání živnostenského řádu (1859), který upravoval posazení podnikatelů, a školská reforma (1869). (*Pavelková, 2012, s.21*)

1.2 Vznik soustavy odborného školství

V roce 1851 vznikají reálné školy, které byly jinak určeny pro přípravu řemeslníků, zároveň ale také sloužily pro přípravu k vysokoškolskému studiu technického směru. Tyto reálné školy byly zpočátku trojtřídní a měly zvýšit znalosti upotřebitelné v průmyslu. Roku 1869 vychází říšský školský zákon, který odbourává pokrokové trendy reálné školy. Doporučoval možnost zřizování odborných kurzů při obecných školách. (*Vintr, 1998, s.9*)

Teprve první pražská pokračovací škola, zřízená v roce 1873 znamenala krok pro učňovské školství vpřed, směrem k typu tohoto školství, jak ho známe dnes. Byla vybudována při dvouleté škole pro řemesla strojnická, stavební a umělecká. Vyučovalo se zde v neděli dopoledne a v pondělí večer. Všeobecný charakter školy se měnil ve prospěch odborného školství. Vyšším a efektivnějším typem školy průmyslové byly dvouleté odborné školy, kde se pojila teorie s odborným výcvikem. Taktéž se začaly rozvíjet v 70. letech 19. století, nicméně rozvíjely se jen pro některé obory. Jejich rozvoj byl po nedlouhé existenci přerušen pro názor, že se pokračovací a odborné školy mohou rozvíjet jen při školách průmyslových, jejichž rozvoj je nutno prioritizovat. V roce 1883 jsou tyto školy ministerským nařízením rozděleny na všeobecné, zřizované pro veškerý průmysl v místě a zvláštní, tedy odborné, specializované na určitý obor. Pokračovací školy byly připojeny ke školám středním, měšťanským a obecným, byly dvoutřídní a bývaly spojeny s přípravnými kurzy. (*Černohorský, 1973, s. 30–33*)

Existence pokračovací školy byla tedy prosazena až roku 1883, kdy byla uzákoněna první soustava odborného školství. Pojetí školy se soustředilo především na živnostenské nauky. Pokračovací škola mohla být zaměřena buď všeobecně, pro učně různých povolání, především pro venkovské učně, nebo odborně pro učně skupin konkrétních povolání, realizované převážně ve městech. Školy obojího zaměření byly otevírány při obecných, měšťanských a výjimečně i při středních školách. Vyučovalo se v nich kreslení, živnostenské počty a vedení živnostenských knih. Vyučování probíhalo šest hodin týdně v neděli, nebo ve všední dny večer (to proto, aby tovaryši a učni nemuseli přerušovat zaměstnání). Toto pojetí ovládlo učňovské školství na dobu zhruba 50 let. (*Pavelková, 2012, s.22*)

1.3 Vývoj soustavy odborného školství

Soustava odborného školství v českých zemích umožňovala jen minimální odbornou teoretickou přípravu pro dělnickou mládež, její odborné vzdělání tedy nebylo dostatečné. Učitelé nebyli dostatečně kvalifikovaní, názorné pomůcky a učebnice chyběly. Na dívčí školství se nehledělo a povinná docházka do pokračovacích škol se všeobecně neprosadila. V přípravě dělníků na povolání bylo charakteristické, že převažoval praktický výcvik nad teoretickým a odborným vzděláním. V přípravě učňů se ale projevovaly velké mezery a nedostatky jak v obsahu vzdělání, tak i v kvalitě výuky na učňovských školách a zařízeních, v materiálním vybavení škol i v nejistém hospodářském zabezpečení škol. (*Černohorský, 1973, s. 37*)

Odborníci vytyčili požadavky, jak zlepšit či odstranit nedostatky v odborném vzdělávání. Prvním požadavkem bylo zavést povinnou školní docházku do pokračovacích škol pro všechny učně. I když byl tento požadavek prosazen roku 1897, a o 10 let později dokonce zpřísněn, nebyl stále naplňován všeobecně. Druhým požadavkem bylo prosadit všeobecnou docházku do pokračovacích škol, aby byla dostupná veškerému dorostu příležitost k nabývání pokračovacího vzdělání. Tento požadavek byl ale naplněn až roku 1948, ovšem nejen pro všechny učně, ale i pro mladistvé, kteří nebyli považování za učně (prodavačky uzenářských výrobků). Dalším požadavkem byla specializace pokračovacích škol podle oborů. Mezi další požadavky patřilo vlastnictví budov, moderně vybavené dílny, učební pomůcky či důkladně vzdělaní vyučující. (*Černohorský, 1973, s. 39)*

O něco lepší situace, než u škol praktických byla u škol odborných. Ty měly většinou své dílny a teoretické vyučování v nich mělo také lepší výsledky než na školách pokračovacích. Příčinou mohl být fakt, že školy odborné byly výběrové a počet žáků v nich byl ve srovnání s pokračovacími školami velmi nízký, tím pádem se bylo možné se žákům věnovat individuálně. Odborných škol ale bylo málo, takže nemohly výrazněji působit na celkový stav odborného vzdělávání (*Černohorský, 1973, s. 40*)

1.4 Sjezdy pro péči o slabomyslné, školství a příprava pro život slabomyslných

O velkou reformu v oblasti vzdělávání slabomyslných se bezpochyby zapříčinily Sjezdy o péči o slabomyslné, které se konaly v Praze, Brně a na Moravě.

Profesor František Čáda (1895–1975), filozof, pedagog a odborný spisovatel, se věnoval kromě jiného i problematice péče o postiženou mládež. Začátkem 20. století se profesor Čáda rozhodl uspořádat postupně 3 sjezdy pro péči o slabomyslné a školství pomocné. Účastníci sjezdů, většinou lidé z praxe, profesoři z oboru, odborníci, doktoři i učitelé, se mohli v rámci sjezdů účastnit konferencí a přednášek o nových trendech v péči o slabomyslné i s výsledky bádání v dané oblasti. První Čádův sjezd razil heslo „Zakládejte řádné ústavy pro slabomyslné a dobré pomocné školy“. Druhý sjezd řešil problematiku pomocných škol a ústavů, především na Moravě. Třetí sjezd se orientoval na zlepšení života mentálně retardovaných. (*Historie speciální pedagogiky, [online], 2021*)

1.4.1 První sjezd

Nutnost prvního sjezdu, který se uspořádal v roce 1909, se odůvodňovala nedostatkem pomocných tříd, kdy na tisíce slabomyslných připadalo pouze šest tříd. V důvodech uspořádání sjezdu se uvádí: „*Slabomyslné děti nejvíce v obecných školách překážejí náležité výchově dětí normálních, nýbrž samy zůstávajíce bez potřebné výchovy pro život, trpí velice a jsou pro společnost ztraceny*“. (*Prvý český sjezd, 1909, s.4*)

Během tří dnů bylo odprezentováno 30 přednášek, čtvrtý den byl věnovaný návštěvě Ernestina. Mezi přednášejícími byli například MUDr. Karel Herfort (1871–1940), profesor Rudolf Jedlička (1869–1926), profesor doktor František Čáda (1895–1975) či učitel František Sedláček. Čádova úvodní přednáška bylo o významu péče o slabomyslné a o budování pomocných škol, jelikož pomocných tříd není dostatek. V pomocné škole by se schopnosti slabomyslných rozvíjely na stupeň, kterého mohou studenti dosáhnout způsoby, které jsou přiměřené a za dobu, kterou k tomu potřebují. (*Prvý český sjezd, 1909, s.28–41*)

Zajímavou přednáškou z pedagogického oboru byla přednáška školního inspektora J. Zemana (1867–1961) O pedagogickém významu pomocných škol. Zeman ve své přednášce označil pomocnou školu jako nutné a potřebné zařízení, zdůvodnil zde nutnost nižšího počtu žáků a používání speciálních pomůcek a metod. Zdůrazňuje, že pomocné školy by měly mít své vlastní osnovy i učebnice. Vyučovací hodina má být také vedena jinak, než je tomu v běžné škole, má se zde dávat důraz na potřeby a schopnosti žáků. Zmiňuje výuku formou hry a důležitost předmětů jako prvouka, tělesná výchova a ruční práce. V této době ještě nebylo zcela ustáleno, zda ruční práce mají mít vlastní předmět, či mají patřit pod obecnou metodu výuky. Po absolvování pomocné školy má následovat práce poškolní v pokračovacích kurzech. Zeman také doporučuje učitelům zavedení „povahopisu“ o žákovi – učitel má sledovat chování žáka, aby mohl určit stupeň duševní úrovně. (*J. Zeman* in *Prvý český sjezd, 1909, s. 81–86*)

Učitel František Sedláček vede přednášku o organizaci pomocných škol. Podle něj by byla nejoptimálnější škola šestitřídní, nezbytně nutná je alespoň trojtřídní, ale bude nutné se spokojit i s jednotřídkou. Z hlediska školní hygieny by bylo vhodné, aby vyučovací hodina nebyla delší než 30 minut, doporučoval vypracování osnov, kdy by se potřeby dětí mohly odchýlit, tedy by na školách byla volnost tematického i časového rozvržení učiva. Školy pomocné by měly být na jiných školách nezávislé.

Přijímání žáků do pomocných škol by bylo buď na žádost rodičů, či pakliže by žák dvakrát opakoval ročník klasické školy a nedařilo by se mu postoupit. Povinnost chodit do pomocné školy doporučuje prodloužit do 15. a 16. roku, aby se žáci po 14. roce vzdělávali dále, hlavně prakticky ve školních dílnách. Pomocná škola by také měla mít zahradu a dílny, aby se žáci mohli věnovat rozvíjení zručností pro budoucí povolání. Škola by se navíc měla o své chovance starat i poté, co studenti školu nadále nenavštěvují. Škola by měla žákovi pomoct s dalším zařazením, s výběrem zaměstnání či mistra. Na závěr přednášky bylo ustanoveno pár bodů, které by měly představovat promyšlený a koncepční návrh pro zřizování a vybavení pomocné školy a organizaci výchovy a výuky slabomyslných. (*F. Sedáček* in *Prvý český sjezd, 1909, s. 134–141*)

1.4.2 Druhý sjezd

Druhý sjezd pro péči o slabomyslné a školství pomocné se konal roku 1911 v Brně. Nejprve se zhodnotil posun za předchozí dva roky, pomocných škol přibylo, nicméně to stále nedostačuje skutečné potřebě, a to zejména na Moravě, kde se pro výchovu slabomyslných nestalo zatím nic. I proto bylo právě Brno vybrané hostitelským místem pro další sjezd. Bylo také konečně upozorněno na dospívající slabomyslné, kterým se nedostává nutné péče. Ve dvou sjezdových dnech bylo odprezentováno 25 přednášek a sjelo se na 450 hostů. (*Druhý český sjezd, 1912*)

V úvodní přednášce hovoří Čáda o moderní péči o slabomyslné, kdy nastínil přicházející období skutečné realizace péče o slabomyslné, cílem péče zůstává snaha o zapojení slabomyslných do společnosti podle jejich schopností. Náklady na péči o slabomyslné zajišťuje rodina, nebo jsou odkázáni na milosrdenství, moderní péče má ale mít charakter péče celé společnosti, země i státu. Péče má být soustavná, trvalá a vydatná, pro to je ale nutno zajistit všeobecnou výchovu celé společnosti, aby nebyla jen záležitostí nadšených jednotlivců. Správným přístupem by se totiž slabomyslní stali platnými členy společnosti. (*Druhý český sjezd, 1912*, *s. 11–21*)

Poprvé zde Čáda také zmiňuje výchovu předškolní a poškolní (učňovská, odborná), která by měla být organizovaná podle vzorů z ciziny jako pracovní kolonie nebo pokračovací pomocná škola. Každého ředitele ústavu pro slabomyslné mrzí, když vědí, že po absolvování jejich ústavu nebude slabomyslným žákům dostáno takové péče, jakou dosud dostávali. Bojí se, že dosavadní výchova bude k ničemu, když student vychází z pomocné školy. Zde je podle Čády velká mezera ve vzdělávání slabomyslných

i přesto, jak velký je to problém. Chce tedy, aby se i poškolní výchova začala u nás rozvíjet. (*F.Čáda* in *Druhý český sjezd, 1912, s.18*)

V závěru přednášky si je Čáda vědom toho, že v tehdejší společnosti čeká spoustu překážek, ví, jak slabé jsou síly a jak dlouhá cesta je čeká k naplnění jeho cílů, ale nechce se tím nechat zastrašit a nechce rezignovat na řešení těchto problémů. Pojetí poškolní péče o slabomyslné, jak ho Čáda chtěl, bylo tak reálné, že vesměs všechny jeho návrhy byly v socialismu uskutečněny. (*Eisová, 1983, s. 39*)

Učitel pomocné školy Václav Rohlena (1878–1940) měl přednášku o ručních pracích na škole pomocné. Škola praktická má být pro slabomyslné školou praktickou, má omezovat výběr teoretického vyučování na to nejnutnější. Ruční práce by měly středobodem celého vyučování na pomocné škole, a to zároveň s praktickými ukázkami teoretického učiva. Také přispívají k rozvoji tělesné obratnosti. Uvádí také propojenost hrubé motoriky s motorikou jemnou a důležitost cvičit motoriku pro zlepšení představivost, stimulace funkcí mozku a samostatnosti. (*V. Rohlena* in *Druhý český sjezd, 1912*, *s. 56–67*)

1.4.3 Třetí sjezd

Třetí sjezd se konal opět po dvou letech, roku 1913 v Ostravě, tedy byl zaměřen na péči o slabomyslné ve Slezsku. Hned v úvodu bylo konstatováno zlepšení péče o slabomyslné v Čechách i na Moravě, a to především zvýšením počtu pomocných tříd. František Čáda ve své řeči zmiňuje pochopení veřejnosti pro věc výchovy slabomyslných, zmiňuje vymizení negativního předsudku o pomocných školách, a to jak ze strany rodičů, tak veřejnosti. Zmiňuje důležitost ústavů, kdy nemálo chovanců po příchodu do ústavu vlivem správné výchovy své chování zklidnili a naučili se i jednoduchým pracím. Statistikou doložil, že u zhruba 30 % slabomyslných nejde ani přes veškerou péči dosáhnout požadovaných úspěchu, zatímco u 70 % bylo úspěchů dosaženo. Jedince neschopné výchovy pak navrhuje umístit do chudobinců. Opět zmiňuje důležitost praktické výuky, výuka má být hlavně přípravou na budoucí život, a proto ruční práce a práce rukodělné mají být hlavními výukovými předměty. V závěru opět klade důraz na důležitost poškolnímu vzdělávání, kterému se ještě stále nedostává patřičné pozornosti. (*Eisová, 1983, s. 46–52*)

1.5 Učňovské vzdělávání a první světová válka

V první polovině 20. století nedochází v rámci odborného vzdělávání k velkým posunům, svět se připravuje na první světovou válku, do popředí vstupuje obor zbrojařský. První světová válka znamenala zásadní zlom v dosavadním rozvoji a ustálení odborného vzdělávání. Válkou byly nejvíce zasaženy právě pokračovací školy. Většina byla zrušena, na zbytku se vyučovalo nepravidelně. Budovy byly využívané k jiným účelům, učitelé byli povoláni na frontu a příspěvky na náklady se rychle tenčili či zmizeli úplně. Ke konci války byli postupně odveleni i žáci pokračovacích škol, jejichž počet klesl z 91 tisíc na 57 tisíc. (*Černohorský, 1973, s. 43*)

Po válce a rozpadu Rakouska – Uherska nastal velký rozvoj národního hospodářství, s čímž souvisel i rozvoj odborného školství. Československá republika přijala rakouskou soustavu odborného školství, která se členila na Vyšší školy průmyslové a obchodní akademie, Mistrovské školy průmyslové, Živnostenské a kupecké školy pokračovací a Speciální kurzy, cvičné dílny a veřejné kreslírny. V rámci speciálního odborného školství ale k větším změnám a posunům nedošlo. (*Vintr, 1998, s.13*)

Pro zajímavost: prvním přijatým zákonem z Rakousko – Uherska byl zákon o zrušení celibátu učitelek. Do té doby se učitelky nesměly vdávat a žít rodinný život – musely celý svůj život zasvětit výchově mládeže.

Pokračovací školství bylo tou dobou bráno jen jako doplněk školství základního a bylo považováno za méněcenné. Sehnat do pokračovacích škol odborníky byl také těžký úkol, kvůli platovým podmínkám ve školství a v průmyslu. Učitelé působící na těchto školách byli většinou učiteli ze škol, ke kterým byly pokračovací školy připojeny. Úroveň škol byla tedy velmi špatná především vzhledem k ostatním školám. Nejvyšší úroveň měly pokračovací školy odborné, které byly přičleněné. Měly sice stejný vyučovací cíl a společné učební osnovy, zřizoval je ale stát. Na těchto školách vyučovali odborní učitelé a žáci mohli využívat pomůcky i učebny odborných škol, ke kterým byly přičleněny. Tyto odborné školy už měly více teoretických lekcí, které umožňovaly rychlejší přizpůsobení absolventů ve výrobě. (*Černohorský, 1973, s. 46–49*)

V roce 1930 byla zvolena komise pro didaktickou reformu živnostenských pokračovacích škol. Komise vypracovala nové učební osnovy, upravila vzdělání učitelů, starala se o učební pomůcky, učebnice a zařízení školských budov. Poprvé v dějinách

se také snažili zařadit učňovské vzdělávání do celoškolské soustavy jako navazující třetí stupeň na obecnou a měšťanskou školu, které poskytovaly všeobecné základní vzdělání. Myšlenkou bylo, že učňovská škola přestává být školou pokračovací a mění se na školu odbornou. Návrh ale neprošel. (*Černohorský, 1973, s.50*)

1.6 Učňovské vzdělávání za druhé světová války a po ní

V období okupace se nedá hovořit o vývoji odborného školství, ale alespoň nedocházelo k úpadku odborného školství. Pozornost byla věnována výcviku učňů z hlediska požadavků praxe. První změnou v rámci učňovského školství byla změna názvu živnostenské školy pokračovací na učňovskou školu. Stále více se usilovalo o vytvoření odborných tříd v učňovských školách. Týdenní počet hodin pro vyučování byl stanoven na devět a ve všech studijních plánech bylo zavedeno povinné vyučování němčiny. Roku 1943 byly zrušeny všeobecné odborné školy, protože se stále zdůrazňovalo odborné zaměření, čímž všeobecné zaměření ztrácelo význam. (*Černohorský, 1973, s.60–66*)

Do roku 1945 vzešlo provolání, které žádalo uspořádání učňovské školské soustavy a pracující mládeže. Nejpodstatnějším prvkem mělo být vypracovat a vydat nový zákon o pracujícím dorostu. Z toho vyplývala nutnost zařadit učňovské vzdělávání do školské soustavy mezi školy III. stupně. Dalším bodem bylo nové sociální postavení učňů, kdy bylo potřeba skoncovat s využíváním učňů na jiné práce a účely než ty, které se daly považovat za odbornou přípravu. Učivo nebylo dostatečně vymezeno, příprava nebyla dostatečně řízena, chyběly učební osnovy, kontrola učňů byla problematická, z čehož plynulo vykořisťování učňů. Ve výcviku převažovala individuální forma. (*Černohorský, 1973, s.70–71*)

1.7 Učňovské vzdělávání v druhé polovině 20. století

Od roku 1948 se u učňovského školství objevuje snaha sladit teoretické vyučování s praktickým výcvikem. Podle náročnosti se rozdělily učební obory na dvouleté a tříleté. V tom samém roce také vyšel v platnost *zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství*. Zde jsou zavedeny tři stupně škol – národní škola, střední škola, školy odborné a výběrové (zde jsou zařazeny i základní odborné školy). Závažnost učňovského školství stoupla, přistoupilo se k obsahovému a organizačnímu sjednocení. Výuka se zlepšila zvýšením počtu vyučovacích hodin a novými učebními plány

a osnovami. Vybavenost škol se zlepšila rozšiřováním počtu dílen odborného výcviku a zavedením skupinové formy výcviku v praxi. (*Černohorský, 1973, s.78–95*)

V období let 1948–1951 bylo dosaženo následujícího: základní odborná škola s tříletou docházkou byla jako povinná škola pro veškerou pracující mládež zařazena mezi školy III. stupně. Rostl počet učňovských domovů vedl k vytvoření výchovně vzdělávacího celku pro odborný výcvik. Vypracoval a vyhlásil se první komplexní učební plán. Začal se také dávat důraz na soustavné školení nových pracovníků. (*Černohorský, 1973, s.95*)

V roce 1958 se začaly prosazovat další tendence, v učňovském školství byla vytvořena jednotně strukturalizovaná soustava učebních oborů a učebních plánů. Učňovské školství bylo zpátky začleněno do školské soustavy škol druhého cyklu. (*Čadílek, 2001, s.5*)

Školy druhého cyklu tedy byla odborná učiliště a učňovské školy, odborné a střední odborné školy, střední školy pro pracující, podnikové technické školy a podnikové instituty, hudební a taneční školy. Zvláštním typem potom byly státní kurzy pro přípravu pracujících na vysokých školách. (*Průcha, 2019, s.37*)

Další nový školský zákon byl vydán roku 1984. Ten uzákonil deseti letou povinnou školní docházku – po ukončení osmi let základní školy pokračoval minimálně dva roky na střední škole, odborném či jiném typu učiliště. Další významné změny poté nastaly až po roce 1989. V novém školském zákoně je střední vzdělání rozděleno na nižší střední odborné vzdělání, střední vzdělání, střední odborné vzdělání, úplné střední vzdělání, úplné střední odborné vzdělání. (*Vintr, 1998, s. 21–22*)

1.8 Vzdělávací nabídka v odborném školství koncem 20. století

Z dřívějšího systému zůstala zachována střední odborná učiliště (dále SOU) zajišťující profesní přípravu v obvykle tříletých programech zakončených získáním výučního listu, v menším počtu ve dvouletých programech odborných učilišť (dále OU). Další možností byly čtyřleté obory SOU zakončené maturitní zkouškou. Střední odborné školy (dále SOŠ) pokračovaly v 90. letech čtyřletými programy vedoucími taktéž k maturitní zkoušce.

Po roce 1989 byla zavedena lycea, jakožto nový druh vyšší sekundární školy, která svým obsahem stojí mezi gymnáziem a střední odbornou školou. Na rozdíl od gymnázia

má totiž složku odborných předmětů různého zaměření. Absolvování odborných předmětů zde však nevede k získání výučního listu či jiné profesní kvalifikace. (*Průcha, 2019, s.42*)

2 Odborné vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v současnosti

Zařazení dítěte do systému speciálního školství musí potvrdit lékař společně s poradenským pracovištěm (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum) a může k němu dojít pouze po souhlasu zákonného zástupce. V rámci středního vzdělávání patří do soustavy speciálního školství gymnázia či odborné školy určené pro studenty s konkrétním zdravotním postižením, ale také odborná učiliště (OU) a praktické školy. Odborná učiliště nabízejí praktickou a profesní přípravu studentům se speciálními vzdělávacími potřebami a připravují je na jednoduché dělnické profese. Studium je zakončeno získáním výučního listu. Praktické školy nabízí střední vzdělání pro studenty s těžším mentálním postižením. (*Bačáková, [online], 2017, s.8*)

Pro osoby zdravotně znevýhodněné je situace v přípravě na budoucí povolání nejsložitější. Prakticky byla zrušena veškerá školící zařízení, která se věnovala specifické přípravě této skupiny, což vedlo k prohloubení jejich již tak obtížné situace na trhu práce. Nedostatek příležitostí k alespoň minimální možnosti kvalifikace pro jedince se speciálními potřebami je dále sociálně znevýhodňuje. (*Pavelková, 2012, s.27*)

2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami je žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností potřebuje poskytnutí podpůrných opatření vyplývajících z jeho individuálních potřeb na základě jeho zdravotního stavu, odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek. (*Hečková, [online], 2017*)

Vzdělávaný žák může být zařazen do běžné střední školy, nebo se může vzdělávat ve speciální třídě či skupině, žáci s nejzávažnějšími či kombinovanými druhy zdravotních postižení se mohou vzdělávat ve speciálních středních školách. (*Průcha, 2019, s. 21*)

Podpůrná opatření, která mohou být pro žáky se zdravotním postižením poskytována, ustanovuje *vyhláška č. 416/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných.*

2.2 Klasifikace odborných středních škol

Odborné vzdělávání je v České republice zařazeno ve vyšším sekundárním vzdělávání, tedy ve školách pro mládež, která ukončila základní vzdělávání.

Střední odborná učiliště připravují žáky v oborech podle délky přípravy:

- čtyřleté studijní obory vychovávají žáky pro zvlášť náročná dělnická povolání, pro výkon funkcí technickoekonomických v provozech a pro vstup na vysoké školy, poskytují úplné střední odborné vzdělání (zakončené maturitní zkouškou),

- tříleté učební obory připravují mládež pro výkon většiny dělnických povolání a poskytují střední vzdělání (s výučním listem),

- dvouleté učební obory připravují mládež pro výkon méně náročných dělnických profesí a poskytují neúplné střední vzdělání. (*Čadílek, 2001, s.6*)

2.2.1 Klasifikace kmenových oborů vzdělávání

Registr KKOV byl vypracován Českým statistickým úřadem a člení vzdělávací programy s obsahovou příbuzností všech stupňů vzdělávání a s podobnou uplatitelností absolventů do jednotlivých celků – kmenových oborů. Klasifikace se stala základním systematickým nástrojem pro sledování a analýzu obyvatelstva podle dosaženého stupně vzdělání. (*infoabsolvent.cz, [online]*)

2.2.2 Praktická škola (kat. C)

Obory pro žáky s těžkými formami mentálního postižení a kombinovanými formami zdravotního postižení. Školy jsou pro absolventy ze základní školy speciální a praktické. Probíhá příprava neprofesní, která má ale charakter elementární přípravy pro osvojení základních pracovních dovedností, jednoduchých dovedností pro život. Absolventi získávají pouze vysvědčení. (*Průcha, 2019, s. 18*)

2.2.3 Střední odborné vzdělávání – bez výučního listu a maturity (kat. J)

Studium obvykle trvá dva roky, absolventi získávají vysvědčení o závěrečné zkoušce. Mohou vykonávat méně náročné profese. V oboru se mohou vzdělávat žáci s různými druhy zdravotního postižení. (*Průcha, 2019, s. 18*)

2.2.4 Středoškolské odborné vzdělávání – s výučním listem (kat. E+H)

V kategorii E jsou to vzdělávací programy v rozsahu dvou až tří let pro žáky se zdravotním postižením a pro žáky vyhledávající vzdělání v oborech s nižšími nároky na odbornou přípravu. Absolvent získá výuční list a je připraven pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. (*Průcha, 2019, s. 17*)

V programech dvouletého vzdělávání mohou žáci získat oprávnění pro výkon povolání švadleny, kuchařky, pečovatelky v sociálních službách, strojírenské práce, truhláře či podlaháře. *(Národní ústav pro vzdělávání, [online])*

V kategorii H se realizují vzdělávací programy obvykle v délce 3 let vedoucí k dosažení výučního listu a absolventi, kteří mají dokončené základní devítileté vzdělání mohou pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturity. Odborné vzdělávání probíhá v odborných školách a středních odborných učilištích. (*Průcha, 2019, s. 17*)

Zde se poskytuje příprava pro výkon profesí jako brusič skla, obkladač, pekař, tesař, zámečník. *(Národní ústav pro vzdělávání, [online])*

Učební obory představují vzdělání v oborech s nižšími nároky na přípravu. Zároveň mohou absolventi získat ve zkrácené době výuční list v jiném oboru v rámci nástavbového studia. (*Atlas školství, [online]*)

Pro úplnost tématu dále zařazuji podkapitoly, které se netýkají odborného vzdělávání, jsou však nutné, pro předání uceleného celku.

2.2.5 Středoškolské vzdělání – s maturitou a odborným výcvikem (kat. L0/O)

V této kategorii jsou obory, jejichž součástí je odborný výcvik a zároveň mohou absolventi skládat maturitní zkoušku. Absolventi jsou připravováni pro náročné dělnické profese i pro výkon nižších řídících funkcí. (*Průcha, 2019, s. 18*)

Do této kategorie patří absolventi oborů elektrotechnika, hutnictví, letecký mechanik, optik, či výrobník hudebních nástrojů. *(Národní ústav pro vzdělávání, [online])*

2.2.6 Střední odborné vzdělávání s maturitou (kat. M)

Zde se realizují čtyřleté programy vedoucí k maturitě na školách středních odborných a také v lyceích. Střední odborné školy připravují hlavně studenty pro určité profese, lycea jsou zaměřená na programy spojujícími všeobecné vzdělávání s odborným vzděláváním. (*Průcha, 2019, s. 18*)

Mezi tyto programy patří například aplikovaná chemie, oděvnictví, stavebnictví apod. *(Národní ústav pro vzdělávání, [online])*

2.2.7 Střední odborné vzdělávání s maturitou – konzervatoře (kat. K)

Konzervatoře poskytují všeobecné a odborné (umělecké) vzdělávání, které je zakončeno maturitou. (*Průcha, 2019, s. 18*)

Na konzervatořích jsou studenti vedeni v oborech hudba, zpěv, tanec, či hudebně dramatické umění. *(Národní ústav pro vzdělávání, [online])*

znak	*dosažené vzdělání*
C	***základní vzdělání*** *dokončené absolvováním devíti ročníků základní školy, také absolvováním jednoleté nebo dvouleté přípravy v praktické škole*
D	***nižší střední vzdělání*** *dosažené absolvováním tříleté přípravy v praktické škole*
E	***nižší střední odborné vzdělání*** *dosažené absolvováním dvou nebo tříletého oboru s vyučením s nižšími vzdělávacími nároky*
H	***střední odborné vzdělání s výučním listem*** *dosažené absolvováním tříletého oboru s vyučením*
J	***střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu*** *dosažené absolvováním oborů neposkytujících výuční list*
K	***úplné střední všeobecné vzdělání*** *dosažené absolvováním gymnaziálních oborů*
L	***úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou*** *dosažené absolvováním oboru s maturitní zkouškou nebo absolvováním nástavbového oboru*
M	***úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)*** *dosažené absolvováním oboru s maturitní zkouškou*

Obrázek 1 Ukázka kódového označení kategorií dosaženého vzdělání podle KKOV, zdroj: infoabsolvent.cz, [online]

3 Město Sadská

Pro úplnost tématu zařazuji i základní stručné informace o městě, v němž se učiliště, se kterým tato práce primárně seznamuje, nachází. Sadská je malé město ležící ve Středočeském kraji zhruba 30 kilometrů východně od Prahy v krajině středního Polabí. Zmínky o městě začínají roku 993, kdy se jméno Sadská poprvé objevuje v zakládací listině Břevnovského kláštera. Praví se zde: „Boleslav věnuje klášteru sv. Benedikta v Břevnově dvě vesnice: Třebestovice blízko Sadské s polmi, loukami a bažinami a dále Mračenice se zemí dostatečnou uvnitř lesů." Je ale známo, že už před touto zmínkou byla Sadská důležitou oblastí díky úrodné rovině, která poskytovala příznivé podmínky pro zemědělství. (*Jelínek, 1912*)

Na ochranu zemské cesty bylo na západní straně kopce zřízeno opevnění, později knížecí a královský hrad. Na místě kaple byl potom roku 1120 vybudován chrám svatého Apolináře s kapitulou, nejvyšší církevní školou. Na sadském kopci se pěstovala vinná réva, a to až do 18. století. Za husitských válek byla ves vypálena, jen kostel zůstal stát. Po roce 1562 byla Sadská povýšena Ferdinandem I. na městečko, dostala svůj erb a právo pečetit listiny zeleným voskem, roku 1784 byla poté prohlášena Josefem II. za město. (*Jelínek, 1912*)

Při třicetileté válce přišla Sadská při švédském drancování o veškeré písemnosti, a tak jsou nejstarší dochované zmínky zhruba z roku 1640. Kolem roku 1580 zničil oheň velkou část města a od roku 1685 zde řádil mor. Kolem roku 1770 postihly Sadskou také povodně.

Po roce 1848 se začal zrychlovat rozvoj hospodářství, budovaly se nové cesty a silnice, byl upraven a narovnán tok Labe. Na konci 19. století byla do Sadské zavedena železniční trať. Průmyslu se zde také dařilo, byla zde továrna klempířsko-strojnická, slévárna kovů, dva cukrovary, sodovkárna, továrna na zpracování ryb i na výrobu polévkového koření a cihelna s vyhlášenou kvalitou cihel. Proslulý byl zdejší chov a výkrm hus, který zanikl až s nedostatkem obilí po roce 1940. 60 let v Sadské také fungovala městská jatka. (*Historie města Sadská, [online]*)

Kromě borových lesů a přírodního koupaliště v prostoru pískovny, je Sadská známá také pro minerální prameny, díky kterým se ve městě hojně rozvíjelo lázeňství, kterému se bude věnovat další podkapitola.

3.1 Lázeňství v Sadské

Okolo Sadské se nacházely dva prameny, které měly mít léčivé účinky. Jeden měl léčit nemoci očí, druhý se stal základem k vybudování lázní. Svou polohou nedaleko od Prahy byly Lázně velmi oblíbené a hojně využívané.

3.1.1 Městské lázně

První lázně v Sadské byly založené už na počátku 18. století. Podnětem k jejich založení byla existence hned dvou pramenů na západní straně od Sadské, z nichž vyvěrala železitá voda. Prvním pramenem měla být studánka V Olešku, na pokraji lesa Druhák. Ten ale v roce 1994 zanikl, když u ní rypadlo vyhloubilo velkou jámu, údajně rybníček. Existence studánek dala podnět k provedení rozsáhlého průzkumu zdejšího podloží, při němž bylo objeveno rozsáhlé podzemní jezero. V minulosti si ale ze studánky brávali vodu lidé jak k zahnání žízně, tak k výplachu očí, protože byla prý speciálně léčivá na nemoci očí. K pramenu chodíval i léčitel lidí a zvířat, který denně ověšený nádobami léčivou vodu odebíral. (*Marek, 2007*)

Druhá studánka, ze které vyvěrala železitá voda, bývala v místě, kde byla později založena kaple. Z této studánky odebíral vodu pouze pan farář, aby si pomohl od tělesných neduhů. Na počest svého uzdravení měl dát roku 1721 studánku vyroubit, nechal u ní vystavět několik lázeňských cel a vybudovat malou kapličku. Roku 1787 lázně odkoupila obec Sadská a ty se pak po několik desetiletí staly oblíbeným místem spojeným s léčením. Traduje i legenda, že se v lázních měl léčit hudebník Wolfgang Amadeus Mozart. V žádném pramenu to ale není potvrzené, jedná se tak pravděpodobně jen o legendu, která Sadské přidala slávy. Roku 1834 přešly lázně opět do soukromých rukou a byl při nich vybudován cukrovar. Sláva opadla a lázně brzy zanikly. (*Sommer, 1993*)

3.1.2 Lázně v Bořích

V osmdesátých letech 19. století začala obliba železitých lázní opět stoupat a severně od města v bývalém labském řečišti se na několika místech v bývalém řečišti Labe, jehož koryto bylo v 60. letech překopáno, začala objevovat železitá voda. V Sadské byl ustanoven sbor pro postavení nových železitých lázní v lese Bory, severně od města. Bory jsou les, který patří k Sadské od konce 15. století., kdy je syn Jiřího z Poděbrad Sadským přepsal.

Poté, co se bývalém řečišti začala vyvěrat voda, Sadským občanům se ihned vybavily myšlenky na slávu Sadské v době, kdy lázně byly funkční, a někteří podnikavý

občané ihned začali kopat studnu, při čemž objevili minerální pramen železité vody Jáchymka podobný, jako byl ve starých lázních u kapličky.

Roku 1882 bylo založeno „Družstvo lázeňské ku zřízení lázní železitých v bořích sadských“. Jeden sadský měšťan koupil od družstva povolení ke zřízení a užívání lázní s vidinou velkého úspěchu a bohatství. Veškeré jeho úspory ale stačily pouze na vybudování malých a skromných lázní, jedinou budovu, kde byl taneční sál, koupelny, kuchyň a výčep.

V červenci 1882 byly lázně slavnostně otevřeny. Otevření lázní bylo velmi honosnou akcí, nechyběly proslovy a návštěvníci si mohli zakoupit i pamětní medaili. Po této velké slavnosti přišly všední dny, a i když nájemník dělal co mohl, pořádal v lázních koncerty, inzeroval lázně v novinách a snažil se návštěvníky nalákat co jen mu síly stačily, lázním se moc nedařilo. V roce 1989 odkoupilo tedy lázeňské družstvo lázně zpět (za 1.200, - korun), opravilo je a následně pronajalo jinému nájemníkovi.

Roku 1909 převzalo lázně do své správy sadské měšťanstvo, které se hned dalo do práce. Ještě ten samý rok postavili novou budou o 16 pokojích. Poblíž ní byl v hloubce přes 100 metrů objeven silný pramen minerální vody. Následně začala rekonstrukce staré lázeňské budovy.

O dva roky později, po moderním zařízení lázní navštívilo lázně tolik hostů, že byty v lázních ani nestačily a bylo jasné, že se bude stavět dál. Lázně byly oblíbené hlavně pro svou polohu velmi blízko Praze, Pražané Lázně vyhledávali k léčení i letnímu pobytu. Praze byly tyto Lázně nejblíže a vynikaly krásnou přírodou v obklopení jehličnatých lesů a zároveň prosluněné louky s listnatými stromy. Od lázní byl také pohled na staré řečiště Labe.

Léčily se zde choroby srdce, cév, cukrovka a obezita. Sadská kyselka se začala vyvážet po republice. V areálu Lázní se zřídilo léčebné sanatorium pro poštovní a telegrafní zřízence s kapacitou 25 lůžek, které následně ve druhé světové válce sloužilo jako ubytovna pro německou mládež a vojáky, později jako infekční oddělení Nymburské nemocnice, či interní oddělení Krajského ošetřovacího ústavu. V roce 1962 zde vzniká psychiatrické oddělení a k tomuto účelu slouží tato budova dodnes.

Po vzniku Československé republiky se v lázních, co se týče rozvoje, nic neměnilo. Roku 1924 se však začala budovat vila „Růža“, která má doplnit malé lázeňské budovy

o 37 pokojů. Ten, kdo vyhledával rušný lázeňský život, jezdil do Poděbrad, kdo chtěl zažít klidnou atmosféru, volil Sadskou.

Obrázek 2 Lázeňský dům Růža v roce 1925, zdroj: Soukromý archiv PhDr. Pavla Fojtíka

Roku 1936 byl při stavbě Bauerovy vily na pozemku bývalého cukrovaru objeven pramen minerální vody „Sadka“ což je přírodní kyselka, a tak se i začíná prodávat – bez sycení umělými látkami. Dodnes je možné si ji nabírat z vývodu na ulici každý den.

Během druhé světové války provoz lázní zanikl. Po skončení se nezdařilo lázně znovu otevřít, a tak byly Lázně Sadská už jen starou vzpomínkou, chátrající budovy zely prázdnotou. V roce 1948 Obvodní národní výbor uvažoval o vydání výnosu k demolici budov, protože neudržované budovy hrozily spadnutím. Roku 1949 byly lázně přeměněny na rekreační středisko a později vzniká Zvláštní učňovská škola.

V obecní kronice je psáno*: „Na žádost Sdruženého komunálního podniku v Nymburce MNV v Sadské zrušuje Národní správu nad objektem Lázně a předány tyto ke zřízení učňovskému internátu a školy pracujícího dorostu“.*

Stáčírna minerální vody u Bauerovy vily podlehla znárodnění a ve vile vzniká v roce 1950 dětská léčebna pro děti od 3 do 15 let s chorobami srdce, později pro děti s nadváhou, kapacita byla 40 lůžek. Tím v Sadské zaniká lázeňství. Pramen Sadka dodnes slouží veřejnosti a lázně připomíná už jen Lázeňská ulice. (*Marek, 2007*)

3.2 Školství v Sadské

Od konce 12. století byly při kapitulách zřizovány církevní školy. Latinská škola byla také v Sadské, založena byla roku 1118. Historie školství v Sadské se datuje do období kolem roku 1713, kdy stála dřevěná bouda vedle kostela. Ze záznamů o platu učitele lze soudit, že vyučování zde bylo řádné a pravidelné. Škola sloužila pro farní osadu i pro okolní vesnice. Později byla postavena nová budova nad bývalou radnicí vedle hodinové věže. Tato škola měla dokonce dvě třídy a byla to německá normální škola pro děti do dvanácti let. (*Sommer, 1993*)

Trojtřídní škola byla postavena a posvěcena roku 1820 v budově dnešního muzea na náměstí a počet žáků se vyšplhal přes 200. V roce 1862 se tedy škola rozšířila o původní byty učitelů na další třídy. Roku 1870 měla škola už deset tříd – pět pro dívky, pět pro chlapce. (*Jelínek, 1912*)

Mateřská škola byla otevřena roku 1900. Od počátku školního roku 1902 měla mateřská škola vlastní místnost v budově nové školy. Již tehdy navštěvovalo školu přes 100 dětí. Také v Sadské fungovaly jesle. (*Sommer, 1993*)

Škola v současné podobě byla vystavena roku 1902. Je to velkolepé dílo, dříve rozdělené na měšťanskou dívčí a chlapeckou část. Bývalá budova školy se předělala na městské muzeum. Nyní má základní škola čtyři budovy a využívá ji na 500 žáků.

Obrázek 3 Současná budova školy postavená roku 1902, zdroj: Soukromý archiv

4 Zvláštní učňovská škola s domovem mládeže

Následující kapitola byla vypracována pod vedením bývalých zaměstnanců školy v kombinaci se zápisy z třídních katalogů.

V roce 1952, po zrušení Národní správy nad celým objektem sadských Lázní, byly Lázně předány Komunálním podnikům v Nymburce, a bylo zřízeno Středisko pracovního dorostu při Komunálním podniku v Nymburce. V internátu bylo 50 žáků a žákyň v oboru zahradnickém. Ve školním roce 1953/54, když zahradníci odešli, byla v Sadské zřízena Závodní učňovská škola, obor cukrářský. Bylo zde 80 učňů. Internát byl přesunut do vily „Růža“ a v lázeňských budovách je učiliště, jídelna, společenská místnost a administrativa.

Od září roku 1955 se mění název na „Učňovská škola“ a po odchodu cukrářů jsou zde učňové oboru zednického, malířského a pokryvačského, školu navštěvuje 125 učňů, doba učení je dva roky. Zahrnuti byli i žáci s těžšími druhy postižení – ti, kteří mají problémy s artikulací i lehčí formy obrny.

Obrázek 4 Hlavní budova školy, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

4.1 Vývoj Odborného učiliště v Sadské

Historie Odborného učiliště se začala odvíjet v roce 1958, kdy objekty bývalých lázní začaly sloužit ke vzdělávání a výchově mentálně postižené mládeže a vznikla zde Zvláštní učňovská škola s domovem mládeže a je tak sedmou školou v Československu s internátem – první oficiální jméno bylo **Zvláštní učňovská škola internátní**. Počet učňů byl 90, začínalo se se třemi třídami. U úplného zrodu tehdejší Zvláštní učňovské školy stál a inicioval František Douděra, který dovedl nadchnout všechny pracovníky k vytvoření vzorové školy pro přípravu zdravotně znevýhodněné mládeže a funkci ředitele vykonával od roku 1958 do 1973. Škola byla za ředitele inspirací pro vznik dalších učilišť po republice, přijímali se zde delegace z ministerstva školství i z ciziny. Odborný výcvik zde mělo v tu dobu na starost šest dílenských učitelů, a to pro obory malířský, zednický a pokrývačský.

Obrázek 5 Zakladatel školy František Douděra, zdroj: soukromý archiv Jiřího Nováka

V dalším školním roce 1959–60 učni pokrývači odešli na jiné místo a v Sadské bylo zřízeno zemědělské oddělení o 14 učních v prvním ročníku. V tomto školním roce podává Zvláštní učňovská škola žádost o postavení internátu, protože ložnice jsou nedostatečné

pro patrová lůžka a ani hygienicky nevyhovují. Se stavbou se má začít příštím rokem. Roku 1959 byla postavena zednická a malířská dílna a pro zemědělské učně skleník s pařeništěm k pěstování zeleniny. V dílnách se koná praktické dílenské vyučování učňů začátečníků. Ve staré stodole se vyrábějí cementové tovary a je zde skladiště.

Dne 15. ledna 1960 vypuknul požár internátní budovy Růža a 93 učňů ve věku 15–18 let se ocitlo bez přístřeší. Všichni pracovníci byli náhle postaveni před závažné rozhodnutí, jestli školu v samých počátcích zrušit, nebo se pustit svépomocí do výstavby nového internátu. Chod školy byl přerušen jen na krátký čas, úsilím všech pracovníků a žáků se povedlo školu zachránit a během roka a půl postavil společně se studenty internát nový.

Obrázek 6 Internát Růža po vyhoření, leden 1960, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Na požár vzpomíná pamětník pan učitel Jiří Novák, který v tu noc na internátě byl. Kolem 23. hodiny za ním do pokoje přiběhl jiný vychovatel, s tím, že na jednom z pokojů hoří. Pan Novák vstal, lehce se ustrojil a vyběhl. Začali společně hasit, ale oheň se stále dále šířil. Pan Novák poslal tedy druhého vychovatele do hotelu Modrá Hvězda, který je nedaleko, kde ještě seděli zákazníci u piva, aby je přivedl na pomoc. Během chvilky se povedlo dostat všech 90 učňů ven a oheň se stále šířil dál. Hasiči na místě byli, ale problém byl s vodou. Lidským řetězem se v kbelících podávala voda na hašení.

Ze studny mnoho vody nebylo, tak hasiči natáhli hadice k bažinám vedoucích podél učiliště, ale ani zde nebyl dostatek vody. Jeli tedy pro vodu k Labi, jenže ta byla příliš zmrzlá. Do rána zůstaly z internátu jen ohořelé zdi. Příčinou měla být kamna, která byla nainstalována do umývárny a při jejich instalaci byl vysekán nový otvor do komína, jenže nikdo netušil, že v blízkosti otvoru se nachází konec trámu, který začal doutnat a následně hořet. Objevovaly se spekulace, že učni na půdě kouřili cigarety a požár vznikl z nedopalku, nikdo ale nebyl obviněn a tato domněnka nebyla potvrzena.

Škola byla zavřená jen na týden, František Douděra, tehdejší ředitel delší odmlku odmítl. Tělocvična a učebny školy se přeměnily na bydlení a dílny na učebny. I přes těžká postižení studentů se kupodivu nikomu nic nestalo a škody byly pouze materiální.

Ve školním roce 1960–61 navštěvuje školu 94 učňů s opožděným tělesným vývojem v oborech zemědělství – 17 učňů, zednictví – 45 učňů, malířství – 32 učňů. Počet učňů musel být po požáru vily Růže značně snížen a nevystačí tak místa na všechny učně. Po požáru jsou učni ubytování v tělocvičně a třech učebnách. Od května se staví nový internát o kapacitě 130 lůžek včetně jednotky pro údržbáře a topiče a kulturní místnosti. Stavba je prováděna svépomocí, staví učni za vedení odborných mistrů a řídí je Okresní stavební podnik Nymburk. Stavba má být do tvaru U, jednopatrová a staví se při cestě. K 1. září 1962 má být předána.

Obrázek 7 Fotografie prací opravy učiliště, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Roku 1964 je internát slavnostně dokončen a předán.

Roku 1973 se mění vedení a na místo ředitele nastupuje na deset let pan Miroslav Horský. V roce 1975 se také mění jméno školy na Zvláštní odborné učiliště.

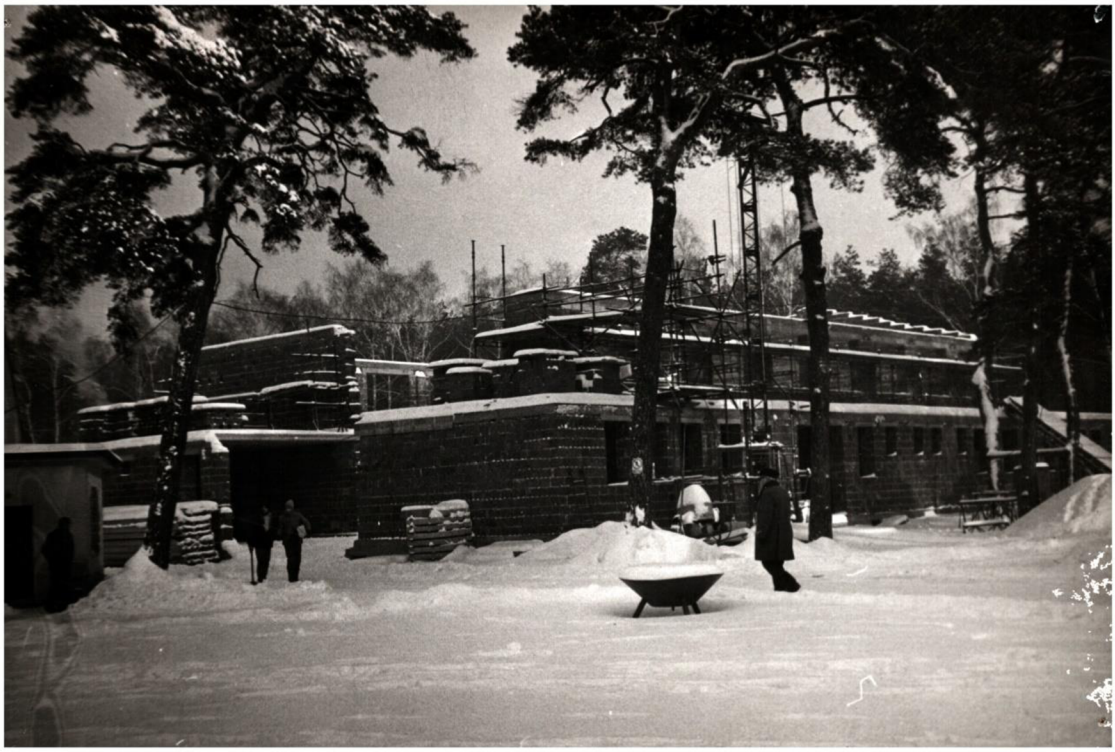

Obrázek 8 Stavba nové tělocvičny a dílen za ředitelů Horský / Číhal, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Mimo internát se spěchá na restaurování zbylého přízemí vily Růže na ložnice, aby zde mohli být přechodně umístěni učni z tělocvičny. Zedničtí učni staví nový internát a napodobují Růži, malíři malují po Sadské občanské byty. Zemědělští učni zase vydatně pomáhají u Sadského JZD. Bylo zde patrno propojení učebních oborů s praxí a učni v Sadské stoupali na sociálním postavení, přes výsledky na ně již nebylo nahlíženo s předsudky, které vycházely z jejich postižení. Pedagogický sbor se rozrostl na 6 učitelů a 6 vychovatelů.

V roce 1983 na místo ředitele nastupuje pan inženýr Josef Číhal. Po roce 1989 se projevily změny ve společnosti v legislativních podmínkách resortu školství. To zasáhlo učiliště především ve změně učebních plánů a způsobu financování. Se změnami ve společnosti nastaly také změny na trhu práce. Vedle tradičních stavebních oborů se zavedly nové učební obory jako kuchař, cukrář, pekař, šička… Bylo nutné rozšířit možnosti dalšího vzdělávání pro určitou skupinu mládeže, a tak se otevřely nové studijní obory.

Z vyšších míst se již po roce začaly 1989 ozývaly hlasy volající po zavírání učilišť pro zdravotně postiženou mládež a z vyšších míst byly učitelům házeny klacky pod nohy. Ministerstvo upozorňovalo na podřadnost a zbytečnost škol tohoto typu.

V roce 1992 se mění ředitel, nastupuje pan inženýr Josef Selinger, a také se mění název školy na Odborné učiliště. V roce 1993 je jméno opět změněno na Odborné učiliště a speciální rodinná škola.

Prvním novým oborem byla Speciální rodinná škola (později Praktická škola), čímž se zřídila tříletá Praktická škola zaměřená na stavební, kuchařské, knihařské, oděvní práce. Dvouletá a jednoletá praktická škola pak fungovala jako jedna z možností pro neúspěšné žáky zvláštní školy.

Obrázek 9 Vzadu nová tělocvična, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

V roce 1994 na místo ředitelky nastupuje paní magistra Marie Ottová a v roce 1995 se jméno školy opět mění na Odborné učiliště, Speciální rodinná škola a Praktická rodinná škola. O rok později, v roce 1996 je jméno naposledy změněno na Odborné učiliště a Praktická škola. Neustálé změny názvu školy vyplývaly z nařízení ministerstva.

4.2 Stavební úpravy školy

Zkušenosti získané při výstavbě internátní budovy přesvědčily pracovníky školy o tom, že je možno svépomocí a za spoluúčasti žáků školy pracovat na stavbách, které budou sloužit učňům. To se stalo základem pro další rozvoj celého učiliště. Byly vystavěny garáže, sklady, malířská a natěračská dílna.

Obrázek 10 Pohled z komína hlavní budovy na přistavěné dílny, garáže, sklady, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Tím, že se na škole vyučovaly stavařské obory a učni sami opravovali a zvelebovali školu, byl uspíšen schvalovací proces stavebních úprav z ministerstva.

Ve školním roce 1961–62 pokračují práce na stavbě nového pavilonu, už se pracuje na vnitřních pracích. Pavilon Růže je nyní přízemní, obsazen ložnicemi učňů. Přes prázdniny se stavělo brigádnicky, podíleli se i učni z Benešova, Mělníka i Kladna. Po čas školní docházky vypomáhaly na stavbě všechny školy vyššího stupně z okolí.

Ve školním roce 1962–63 zvláštní učňovská škola pracuje normálně. Vyučených je 30 malířů a zedníků po závěrečných zkouškách, všichni odešli do praxe, ostatní na zákonitou učňovskou dovolenou. Do prvního ročníku nastupuje 70 nových, ze školy vyšlých, chlapců. Zedníků je tedy aktuálně 50, malířů 31, natěračů 17, zemědělců 15.

zařadila se také přípravná třída s 19 učni – ti budou dle schopností tvořit nový ročník. Učitelů je na škole sedm, dílenských učitelů dvanáct, vychovatelů osm.

V letech 1973–75 se renovovala vyhořelá Růža na druhou školní budovu a v roce 1978 se zahájila výstavba cvičných dílen. Cvičné dílny byly vybaveny veškerým nářadím a pomůckami ke zdokonalování se v dané profesi. Dílny byly nejlépe vybavenými dílnami na okrese. V průběhu let se udělalo spoustu stavebních úprav, jako částečná kanalizace, bezprašné vozovky, veřejné osvětlení či ústřední topení. Roku 1988 byla také otevřena velká tělocvična i se saunou, která se pronajímala Sokolu Sadská.

Roku 1989 začaly práce na přístavbě internátu, kuchyně a jídelny, kde byla ubytována děvčata.

V roce 1992 se v Sadské rušily dílny v Polygrafii Sadská, kde se do té doby také prováděl odborný výcvik učňů knihařů. Domluvilo se přestěhování dílen do nevyužitých prostor v areálu učiliště a od září začala výuka knihařského oboru. Současný ředitel pan Selinger se také zasloužil o dovybavení celé dílny řezačkami, aby mohl být obor vyučován se vším všudy, i když ministerstvu se takové investice nelíbily. Jak se ale mohl knihař správně vyučit knihařem, když si neměl na čem nařezat papír? Když o rok později pan ředitel opět žádal o dotace na dovybavení, ministerstvo mělo problém s tím, že částka se navýšila. Těmto investicím podle pana Selingera obecně ministerstvo příliš nefandilo, ač byly pro vzdělávání učňů velmi důležité.

V roce 1994 probíhala výměna oken a taktéž byla nutná rekonstrukce elektrické sítě z důvodu budování šicí dílny v budově Růža. Musel se zajistit bezpečný provoz vybudováním elektrických mostů pro připojení strojů a žehliček tak, aby dílna odpovídala bezpečnostním předpisům.

Rekonstrukcí nevyužitých místností bývalé fotokomory a skladu vznikla velmi moderní kuchyně, ve které se prováděla výuka odborného výcviku a využívala se také pro praktické cvičení Pomocné školy.

4.3 Vývoj nabízených oborů

Ke zmapování vývoje nabízených oborů byly použity archiválie – Třídní katalogy, podle kterých jsem dokázala sestavit vývoj oborů.

Učební obory, které byly zřízené jako první, v roce 1958–59, byly **Zednické** a **Malířské práce**.

V dalším školním roce přibyl obor **Zemědělská výroba a farmářské práce**.

V roce 1962–63 se přidal obor **Malířské a natěračské práce**.

V roce 1970–71 **Pokrývačské práce.**

Roku 1981–82 obory **Zámečnické práce ve stavebnictví** a **Stavební výroba**.

Další rok to byl obor **Sklářská výroba – hutní**.

Následovaly **Knihařské a kartonážnické práce**

V dalším roce **Sklářská výroba – tvarování a lisování**, **Sklářská výroba – dobrušování** a **Sklářská výroba – Duté sklo**.

V roce 1988–1989 **Čalounické práce**.

V roce 1995–1996 obory **Cukrářské práce** a **Pekařské práce**.

Roku 1998–1999 obory **Šička oděvů**, **Šička prádla** a **Kuchařské práce**.

Studijní obory Praktické školy byly: **Speciální rodinná škola** (1992–1993), **Praktická rodinná škola** (1993–1994) a **Praktická škola** (1996–1997).

Výuka na škole probíhala ve třech rovinách – všeobecně vzdělávací, odborně teoretické a praktické. Škola poskytovala teoretické a praktické vyučování a tím, že byla spojena s internátem, také mimoškolní výchovu. Za cíl si všichni zaměstnanci školy kladli připravit mentálně postiženou mládež i mládež s kombinovanými vadami na výkon určitého povolání. (Obecní kronika města Sadská)

5 Zánik školy v Sadské

Sadské učiliště se nedožilo 50 let od svého vzniku. Učitelé už měli na dosah finanční příspěvky k výročí na provoz a další rozvoj školy. Roku 2007 ale začal učilišti jeho konec. Oficiálním důvodem k zániku integrované střední školy v Sadské měl být pokles počtu studentů. V posledním roce byla škola naplněna pouze z 27 % kapacity. Obory knihařské, pokrývačské či sklářské neměly v době zavření školy už žádné studenty ani uchazeče. Škola se ovšem moc nepropagovala a pro žáky základních škol nebyly nabízené obory příliš atraktivní. Stovka žáků, kteří na škole ještě studovali byla přesunuta na SOU a SOŠ v Nymburce, kam bylo už pár let předtím sloučeno i zemědělské učiliště z Libice nad Cidlinou.

Podle bývalého ředitele školy, Ing. Josefa Číhala, mělo být učiliště zachováno alespoň jako odloučené pracoviště a učebny by měly zůstat tak jak jsou. Reálně se ale areál po uzavření vyraboval a pomůcky se použily na vybavení učiliště nymburského. Sadská se tak používala pouze jako sklad. Nymburské učiliště nemělo takovou úroveň vybavení jako sadské učiliště, kde byly veškeré pomůcky a vybavení ve velmi dobrém stavu, proto se sloučení nymburskému učilišti náramně hodilo. Učitelé odborných předmětů byli taktéž odveleni do Nymburka, vychovatelé ale přišli o místa.

Z areálu se tedy stal sklad pomůcek, budovy začaly opět chátrat. Probíhaly dohady o další možná využití areálu. S velkými prostory, tělocvičnou i internátem by se dal areál využít na spoustu způsobů. Z mnoha různých možných návrhů se hovořilo například o přesunu domova pro seniory do areálu či o založení rekreačního střediska, areál by byl více než vhodný pro akce jako jsou školy v přírodě, dětské tábory či sportovní soustředění. Dnes areál patří Policii České republiky a slouží jako Školní policejní středisko, kde probíhají kurzy dovedností, které musí policisté ovládat.

Nahlas nevyřčeným důvodem, ale skutečným úmyslem, stojícím za zánikem školy v Sadské byl bezpochyby i převod žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na klasická učiliště, kam se začali přijímat žáci ze škol zvláštních, aby se doplnila místa po žácích klasických učilišť, pro které se začala uvolňovat místa na středních školách, a to snižováním kvality výuky. Doplňováním stavů na klasických učilištích tak zvláštní školy přicházely nejen o uchazeče, ale i o žáky a nemělo tak smysl školy dále živit. Svůj podíl na zániku tohoto typu škol má bezpochyby také propagovaná inkluze…

6 Aktuální možnosti v okolí

V regionu se za dob sadského učiliště nacházela ještě další 3 učiliště, a to Střední odborné učiliště sklářské Skláren BOHEMIA v Poděbradech, Střední odborné učiliště zemědělské v Libici nad Cidlinou a Střední odborné učiliště lesnické v Městci Králové.

V současnosti není speciální odborné školství v okolí Sadské příliš rozsáhlé. Ve vzdálenosti do 20 kilometrů se v okolí nachází 4 středních škol vhodných pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

6.1 Praktická škola Nymburk

Do Nymburka vede ze Sadské přímá traťová kolej a několik autobusových spojení, Nymburk leží zhruba 10 kilometrů za Sadskou. Nymburk je nejbližší větší město, a proto je také nejpřístupnější. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zde dvě dostupné školy.

První z nich je Praktická škola, která patří pod organizaci Dětský domov, Praktická škola, Základní škola a Mateřská škola Nymburk. Absolventi jsou připraveni pro jednoduché pracovní činnosti. Součástí školy jsou dílny, šicí dílna, cvičná kuchyň, hudebna, zahrada, skleník. Praktická škola je dvouletá a vzdělávací proces je zaměřen na získávání základních pracovních dovedností potřebných v každodenním životě.

V plánu školy je také pořídit cvičný byt pro praktickou výuku žáků praktické školy. K dispozici bude cvičná kuchyň, lůžko, dětská postýlka k nácviku péče o kojence, vysavač a další předměty z domácnosti.

K dispozici je obor:

- 78-62-C02 PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ - Pomocné práce v domácnosti, kuchyni a zahradě

Studium je dvouleté, zakončeno závěrečnou zkouškou. Škola je určena pro žáky se středně těžkým mentálním postižením, případně lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením. Kapacita je 24 žáků. *(Praktická škola, [online])*

6.2 Střední odborné učiliště Nymburk

V Nymburce je také Střední odborné učiliště při Střední odborné škole se sídlem V Kolonii 1804, Nymburk.

Zde se mohou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami věnovat těmto oborům:

- 29-51-E/01 POTRAVINÁŘSKÁ VÝROBA – Cukrářské práce
- 65-51-E01 STRAVOVACÍ A UBYTOVACÍ SLUŽBY – Kuchařské práce
- 23-51-E/01 STROJÍRENSKÉ PRÁCE – Obrábění kovů

Mezi obory kategorie H zde lze:

- 23-51-H/01 – STROJNÍ MECHANIK
- 23-68-H/01 – MECHANIK OPRAVÁŘ MOTOROVÝCH VOZIDEL
- 26-51-H/02 – ELEKTRIKÁŘ SILNOPROUD
- 26-52-H/01 – ELEKTROMECHANIK PRO ZAŘÍZENÍ A PŘÍSTROJE
- 41-55-H/01 – OPRAVÁŘ ZEMĚDĚLSKÝCH STROJŮ
- 66-53-H/01 – OPERÁTOR SKLADOVÁNÍ

Obory to jsou tříleté, zakončené závěrečnou zkouškou – výučním listem. *(SOŠ a SOU Nymburk, [online])*

6.3 Praktická škola a Základní škola Lysá nad Labem

Lysá nad Labem neleží na přímé železniční trati, je to město vzdálené zhruba 20 kilometrů, ale pro přesun sem se musí přestupovat v Nymburce. Cesta tak zabere zhruba 40 minut.

Praktická škola dvouletá umožňuje získat střední vzdělání žákům se středně těžkým mentálním postižením, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy. Škola poskytuje základy odborného vzdělání a manuálních dovedností potřebných pro pomáhající profese z oblasti kuchařských, dílenských a úklidových prací a vedoucích k profesnímu uplatnění. Získané dovednosti mohou žáci využít i při dalším odborném vzdělávání. Vzdělávat se zde může 14 žáků v oboru 78-62-C02 PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ. (*Praktická škola Lysá nad Labem, [online]*)

6.4 Základní škola a Praktická škola Český Brod

Český Brod je vzdáleno zhruba 12 kilometrů, ze Sadské se lze dostat autobusem či vlakem zhruba za 30 minut, ovšem s přestupem.

Ve škole jsou 4 třídy praktické školy a dostupné obory jsou:

- 78-62-C01 PRAKTICKÁ ŠKOLA JEDNOLETÁ
- 78-62-C02 PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ (*Základní škola Žitomířská, [online]*)

6.5 Další možnosti vzdělávání na středních školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Mezi další možnosti vzdělávání v tomto regionu by mohla patřit Praktická škola Kolín, nicméně do Kolína nevede přímý spoj a žák by musel přestupovat buď v Poříčanech, Pečkách či v Nymburce a cesta už zabere zhruba 30–60 minut. Praktická škola je zde dvouletá s oborem 78-62-C/02 PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ, a navazuje na ZŠ speciální. Důraz se zde klade na praktické činnosti jako příprava pokrmů, ruční a dílenské práce, rodinná a zdravotní výchova, keramika či pěstitelské práce. (*ZŠ, MŠ, PŠ Kolín, [online]*)

Střední odborná škola a střední odborné učiliště v Mladé Boleslavi je vzdálená zhruba 40 kilometrů a na cestu se, by žák ze Sadské potřeboval zhruba hodinu, opět s přestupem v Nymburce. Mezi učební obory, které se zde dají studovat, patří:

- 26-57-H/01 – AUTOELEKTRIKÁŘ
- 26-68-H/01 – MECHANIK OPRAVÁŘ MOTOROVÝCH VOZIDEL
- 26-51-H/01 – ELEKTRIKÁŘ
- 33-56-H/01 – TRUHLÁŘ
- 66-53-H/01 – OPERÁTOR SKLADOVÁNÍ
- 36-67-H/01 – ZEDNÍK

Obory kategorie E ve studijní nabídce nejsou.

Městec Králové je vzdálený 30 kilometrů, po cestě se musí přestupovat v Poděbradech a cesta zabere zhruba hodinu.

Dostupné obory jsou:

- 65-51-H01 – KUCHAŘ – ČÍŠNÍK
- 29-51-H01 – CUKRÁŘ
- 41-52-H/01 – ZAHRADNÍK
- 53-41-H/01 – OŠETŘOVATEL
- 66-51-H/01 – PRODAVAČ ROSTLIN – FLORISTA
- 41-55-H/01 – OPRAVÁŘ ZEMĚDĚLSKÝCH STROJŮ
- 65-51-E/01 – STRAVOVACÍ A UBYTOVACÍ SLUŽBY
- 41-55-E/01 – OPRAVÁŘSKÉ PRÁCE

Obory E jsou zde vyučovány v cyklu – jeden týden teoretické vzdělávání, druhý týden odborný výcvik. (*SOŠ a SOU Městec Králové, [online]*)

Tedy možnosti vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami sice jsou, není jich však mnoho a je důležité počítat s dojížděním. Další a vzdálenější možnosti jsou už jen v Praze, která je přes hodinu cesty. Nemyslím si, že nabídka učňovských oborů je příliš pestrá a je zde určitě prostor pro zlepšení.

7 Popularita učňovských oborů v Sadské

Jak jsem již uváděla, poslední částí mé práce měla být forma přednášky o tomto segmentu školství pro žáky 8. a 9. tříd zdejší základní školy, která měla sloužit jak k předání informací o školství ve městě, ve kterém žáci studují, tak jako jakási propagace učebních oborů. Bohužel ale k překvapení mému i mého vedoucího, tato přednáška mi nebyla umožněna a tento dílčí cíl práce tak nemohl být naplněn. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že se toto téma nehodí do učebního plánu. Tím však škola potvrzuje mou hypotézu, že učební obory nejsou na školách dostatečně propagované, a nepřikládá se jim taková váha, jako oborům maturitním i přes to, jak jsou důležité pro naši společnost a jak bez řemeslných prací bude naše společnost jen těžko vzkvétat.

Z výroční zprávy zdejší školy je patrné jen to, že z 57 žáků absolvujících ve školním roce 2021/2022, bylo na střední odborné školy a střední odborná učiliště přijato 14 žáků, na můj dotaz, jaké konkrétní obory to byly, se mi však nedostalo odpovědi. Deset žáků sem pokračovalo z devátých tříd, čtyři žáci byli z nižších ročníků.
Ve školním roce 2017/2018 pokračovalo na střední odbornou školu šest žáků ze 40, ve školním roce 2014/2015 byli přijati do učebních oborů pouze čtyři žáci z 36.

Tato data vycházejí z dostupných výročních zpráv Základní školy Sadská.

Zde můžeme pozorovat stoupající tendenci nástupu na střední odborná učiliště, nicméně zde musíme také zahrnout aktuální fakt, a problém s málo místy na středních školách, nevíme tedy, kolik žáků muselo nastoupit na výuční obor z kapacitních důvodů – pro nedostatek míst na jejich vysněné střední škole.

Pro porovnání se Speciální základní školou Poděbrady, p.o., byli ve školním roce 2021/2022 do učebních oborů z pěti absolventů přijati tři. Ze speciální základní školy byli potom absolventi taktéž tři a dva z nich postoupili do praktické školy.

Nepodařilo se prokázat čím to je, že učební obory jsou stále stigmatizované a je na ně nahlíženo jako na podřadné obory.

Závěr

Učňovskému vzdělávání se nevěnuje v dnešní společnosti tolik prostoru, kolik by mělo. Učňovské obory jsou pro společnost velmi důležité, a ač si to nyní mnozí neuvědomují, výpadek učňů v klasických řemeslech nám bude velmi chybět a silně ho pocítíme. Úpadek učňovských řemesel můžeme vidět dnes a denně všude kolem sebe – při stavbě nového domova se vždy nejdéle čeká na řemeslníky, a to ať už zrovna rekonstruujeme jakoukoliv místnost. Tato těžká práce byla, je a bude velmi kapacitně nezvládnutelná a myslím, že nás čekají v tomto ohledu těžké roky, neboť obliba těchto oborů ještě stále více klesá.

Učňovské školství je nedoceněnou kategorií školské soustavy, ač velmi důležitou kategorií a já jsem ráda, že jsem mohla čtenářům alespoň touto formou přiblížit historii a vývoj učňovského školství na našem území. Od středověku, přes světové války až do současnosti jsme se v této práci dostali. Snažila jsem se vysvětlit historický vývoj a kontext srozumitelně a jasně za použití literatury, která sice není současná, historické fakty se však nemění. Zaměřila jsem se převážně na Čádovy sjezdy, které byly pro učňovské školství velmi důležité a kde se začalo učňovské školství formovat do dnešní podoby.

Druhá kapitola nejdříve pro kompletnost charakterizuje žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, dále se věnuje klasifikaci odborných středních škol. Práce pro celistvost tématu vymezuje jak učňovské vzdělávání, tak střední odborné vzdělávání, kde je možné získat maturitní vysvědčení.

Dále se práce zaměřuje na Sadskou. Stručně popisuji historii a zmiňuji důležitost Sadské v různých oblastech. Velký prostor v této kapitole se věnuje lázeňství, ze kterého se následně střední odborné učiliště transformovalo. Za dob lázní se totiž Sadské dařilo nejvíce v historii, proto je jejich existence tak důležitá.

Prostor pak dostává hlavní část práce, střední odborné učiliště v Sadské, kde jsem se snažila charakterizovat vývoj školy, zmiňuji události kolem požáru školy, uvádím ředitele školy a co se během jejich času ve funkci změnilo a kam se učiliště za dobu jejich řízení posunulo. Také jsem se pomocí dobových pramenů snažila dát dohromady vývoj jednotlivých nabízených oborů vyučovaných na škole.

Další kapitola se pak věnuje zániku školy, kolem kterého je spoustu nevyřčených otázek. Oficiálním důvodem zániku je totiž odliv studentů a malá poptávka po učebních oborech, což je faktem. Svou roli zde ale hrál právě tento odliv, který byl v tu dobu delegovaný z vyšších míst, kdy žáci z běžných učilišť byli přijímáni na střední školy, i když by na ně svými výsledky normálně nedosáhli, pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se tak uvolnila tato místa na klasických učilištích a do speciálních učilišť pak neměl kdo chodit. Společnost si příliš pozdě uvědomila, že jsme nyní bez přílivu nově vyučených základních řemesel, bez kterých náš svět nemůže fungovat a inkluze v tomto případě nebyla velmi prospěšná.

Pro aktuálnost tématu jsem zařadila kapitolu o dnešních možnostech, které žáci se speciálními vzdělávacími potřebami v okolí mají. Popsala jsem dostupné obory na čtyřech školách v okolí, v Nymburce, Lysé nad Labem a Českém Brodě, které jsou nejblíže a dále také vzdálenější možnosti. Zmínila jsem dostupnost těchto škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci dojíždění.

Poslední kapitolou mělo být seznámení žáků základní školy s odborným vzděláváním. To mi bohužel ale nebylo umožněno, což potvrdilo mou stanovenou hypotézu, že učební obory nejsou na školách příliš propagované a oblíbené. Stále se ve společnosti drží jakési stigma a na učební obory není nahlíženo s takovou důležitostí, jako by mělo. Bez těchto klasických řemesel se náš svět nemůže dlouho budovat dále.

Má bakalářská práce bude jistě prospěšná právě k získání znalostí o středním odborném vzdělávání, ať už pro zájemce o studium na těchto školách, tak i pro zájemce o rozšíření svých obzorů. Práce může být také určeno pro rozvoj místní samosprávy, pro zájemce, kteří se chtějí dozvědět více o učilišti, které se nacházelo v jejich rodném městě. Zajímavou částí je určitě i lázeňská část, která poskytuje pohled na Sadskou v období rozkvětu. Práce přináší přehledný vývoj učňovského vzdělávání a to, jak se učňovské vzdělávání konstituovalo na konkrétním učilišti. Tím, že je práce vypracovaná za použití orálních zdrojů, přináší i náhled do zákulisí školy, které by jinak veřejnosti nebylo přístupné.

Bibliografie

ČADÍLEK, Miroslav a STEJSKALOVÁ, Pavla. *Didaktika praktického vyučování II*. Online, skripta. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2001. Dostupné také z: https://boss.ped.muni.cz/vyuka/material/puvodni/skripta/dpv/dpv2.pdf.

ČERNOHORSKÝ, Zdeněk. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Státní pedagogické nakladatelství, 1973, *další bibliografické údaje nebyly k dispozici.*

Druhý český sjezd pro péči o slabomyslné a školství pomocné dne 29. a 30. září 1911 v Brně. Stálý výbor sjezdový, Praha, 1912.

EISOVÁ, Alena. Kapitoly z dějin psychopedie. Univerzita Karlova v Praze: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1983.

FOJTÍK, Pavel. Bejvávalo – Ředitel František Douděra se zasloužil o rozvoj učňovské školy II. Sadské noviny. 2022, roč. 23, č. 7.

JELÍNEK, Vojtěch. Sadská: popis dějepisný, místopisný a statistický. 1912, *další bibliografické údaje nebyly k dispozici.*

KOMENSKÝ, Jan Amos a HENDRICH, Josef. Jana Amosa Komenského Didaktika velká. Vyd. 3. Augustin KREJČÍ (překladatel). Brno: Komenium, učitelské nakladatelství, 1948.

MAREK, Jiří. Lázně Sadská. 2007, *další bibliografické údaje nebyly k dispozici.*

PAVELKOVÁ, Jaroslava; PREUSS, Karel a KNAIFL, Oldřich. Otázky kolem učňovského školství v současné době. Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky. 2012, roč. 22 (1), s. 20–29. ISSN 1211-2720.

PRŮCHA, Jan. *Odborné školství a odborné vzdělávání: fungování systému, problémy praxe a výzkum*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-158-5.

Prvý český sjezd pro péči o slabomyslné a školství pomocné dne 27., 28. a 29. června 1909 v Praze: přednášky a podrobná zpráva o jednání sjezdovém i výstavě se sjezdem spojené. Stálý výbor sjezdový, Praha, 1909.

SOMMER, František. Dějiny Sadské. Městský úřad Sadská, 1993, *další bibliografické údaje nebyly k dispozici.*

VINTR, Jiří. Úvod do didaktiky odborného výcviku. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1998.

Internetové zdroje

ATLAS ŠKOLSTVÍ. Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích. Online. Dostupné také z: https://www.atlasskolstvi.cz/moznosti-vzdelavani-na-strednich-skolach-a-konzervatorich.

BAČÁKOVÁ, Markéta. Vzdělávání v České republice: Příručka pro rodiče. Online. In: *Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky*. Praha, 2017. Dostupné z: https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2022/09/Vzdelavani_v_CR-prirucka_pro_rodice_CZ.pdf.

DĚTSKÝ DOMOV, PRAKTICKÁ ŠKOLA, ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA NYMBURK. Praktická škola. Online. Dostupné také z: https://zsdd.cz/prakticka-skola/.

HEČKOVÁ, Lenka. *Žáci se SVP*. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2017. Dostupné také z: https://sdv.msmt.cz/file/44243.

Historie města. Online. Město Sadská. Dostupné z: https://www.mesto-sadska.cz/volny-cas/soucasnost-a-historie/historie-mesta/.

Historie speciální pedagogiky. Online. Studentům pedagogiky. 2021. Dostupné z: https://pedagogika.skolni.eu/specialni-pedagogika/historie-spec-pedagogiky/.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání*. Online. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/t/ramcove-vzdelavaci-programy-podle-kategorii-oboru-vzdelani.html.

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ A STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA MLADÁ BOLESLAV. Online. Dostupné také z: https://www.odbskmb.cz/prehled-oboru.

PRAKTICKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA LYSÁ NAD LABEM. Online. Dostupné také z: http://www.specialniskolalysa.cz/dokumenty/.

SOŠ A SOU MĚSTEC KRÁLOVÉ. Online. Dostupné také z: https://www.sossoumk.cz/ucebni-obory.

SOŠ A SOU NYMBURK. Přehled oborů. Online. Dostupné také z: https://www.copnb.cz/cz/studium.php?page=538

Speciální základní škola Poděbrady, příspěvková organizace. Online. Dostupné také z: https://portal.csicr.cz/School/600021912.

Úvod do kariérového poradenství: Orientace ve vzdělávací soustavě oborů vzdělání středních škol. Online. In: *Infoabsolvent.cz*. Dostupné z: https://www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=V-7.4.14_Orientace_ve_vzdelavaci_soustave_a_ve_vzdelavaci_nabidce.pdf.

Výroční zpráva školy ZŠ Sadská: Školní rok 2014/2015. Online. In: . Dostupné z: https://portal.csicr.cz/School/600050734.

Výroční zpráva školy ZŠ Sadská: Školní rok 2016/2017. Online. In: . Dostupné z: https://zs-sadska.cz/wp-content/uploads/2018/02/Vyrocn%C3%AD-zpr%C3%A1va-2016-17.pdf.

Výroční zpráva školy ZŠ Sadská: Školní rok 2021/2022. Online. In: . Dostupné z: https://zs-sadska.cz/download/vyrocni-zprava-skoly-2018-2019/.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A PRAKTICKÁ ŠKOLA, ČESKÝ BROD, ŽITOMÍŘSKÁ 1359. Online. Dostupné také z: http://zsaprsceskybrod.wz.cz/dokumenty/index.html.

ZŠ, MŠ, PŠ KOLÍN. Praktická škola. Online. Dostupné také z: https://www.zskolin.cz/ss/.

Archivní a jiné prameny

Osobní archiv fotografií pana Jiřího Nováka poskytnutý panem Ph.Dr. Pavlem Fojtíkem

Osobní paměti pana Ing. Josefa Selingera

Osobní paměti pana Jiřího Nováka

Třídní katalogy umístěné v Státním okresním archivu Lysá nad Labem

Zápisy v kronice města Sadská

Použité zákony a vyhlášky

Zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon), ve znění účinném od 1.9.1948, zrušeno dnem 7.5.1953

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1.1.2018.

Seznam příloh

Obrázek 1 Ukázka kódového označení kategorií dosaženého vzdělání podle KKOV, zdroj: infoabsolvent.cz, [online] 27
Obrázek 2 Lázeňský dům Růža v roce 1925, zdroj: Soukromý archiv PhDr. Pavla Fojtíka 31
Obrázek 3 Současná budova školy postavená roku 1902, zdroj: Soukromý archiv 32
Obrázek 4 Hlavní budova školy, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 33
Obrázek 5 Zakladatel školy František Douděra, zdroj: soukromý archiv Jiřího Nováka34
Obrázek 6 Internát Růža po vyhoření, leden 1960, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 35
Obrázek 7 Fotografie prací opravy učiliště, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 36
Obrázek 8 Stavba nové tělocvičny a dílen za ředitelů Horský / Číhal, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 37
Obrázek 9 Vzadu nová tělocvična, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 38
Obrázek 10 Pohled z komína hlavní budovy na přistavěné dílny, garáže, sklady, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka 39

Přílohy

znak	dosažené vzdělání
C	***základní vzdělání*** *dokončené absolvováním devíti ročníků základní školy, také absolvováním jednoleté nebo dvouleté přípravy v praktické škole*
D	***nižší střední vzdělání*** *dosažené absolvováním tříleté přípravy v praktické škole*
E	***nižší střední odborné vzdělání*** *dosažené absolvováním dvou nebo tříletého oboru s vyučením s nižšími vzdělávacími nároky*
H	***střední odborné vzdělání s výučním listem*** *dosažené absolvováním tříletého oboru s vyučením*
J	***střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu*** *dosažené absolvováním oborů neposkytujících výuční list*
K	***úplné střední všeobecné vzdělání*** *dosažené absolvováním gymnaziálních oborů*
L	***úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou*** *dosažené absolvováním oboru s maturitní zkouškou nebo absolvováním nástavbového oboru*
M	***úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)*** *dosažené absolvováním oboru s maturitní zkouškou*

Obrázek 1 Ukázka kódového označení kategorií dosaženého vzdělání podle KKOV, zdroj: infoabsolvent.cz

Obrázek 2 Lázeňský dům Růža v roce 1925, zdroj: Soukromý archiv PhDr. Pavla Fojtíka

Obrázek 3 Současná budova školy postavená roku 1902, zdroj: Soukromý archiv

Obrázek 4 Hlavní budova školy, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

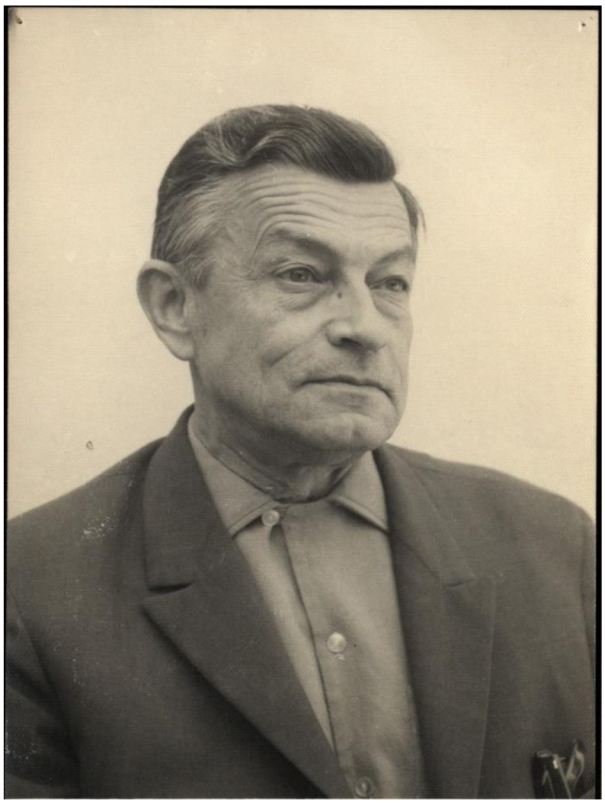

Obrázek 5 Zakladatel školy František Douděra, zdroj: soukromý archiv Jiřího Nováka

Obrázek 6 Internát Růža po vyhoření, leden 1960, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Obrázek 7 Fotografie prací opravy učiliště, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

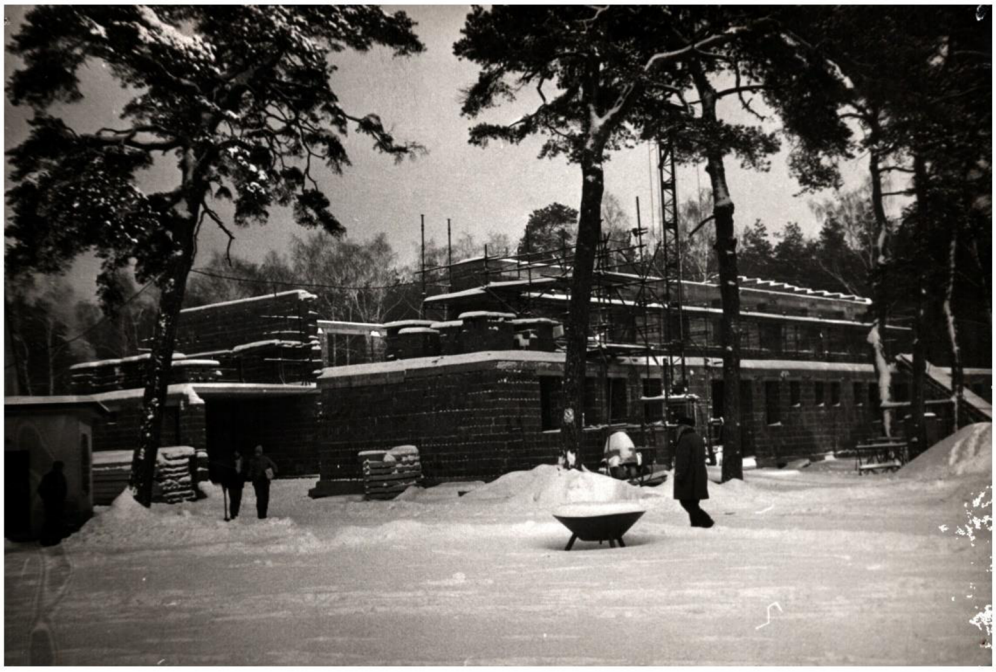

Obrázek 8 Stavba nové tělocvičny a dílen za ředitelů Horský / Číhal, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Obrázek 9 Vzadu nová tělocvična, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka

Obrázek 10 Pohled z komína hlavní budovy na přistavěné dílny, garáže, sklady, zdroj: Soukromý archiv Jiřího Nováka